

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cvrsvs Philosophicvs**

Ad Vnvm Corpvs Redactvs

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomvs II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

Controversia IX. De quarto membro diuidente, quod es prædecamentalis
Relatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

constituente ratione illius sensibile subiectum, quod afficit, & non illum ut actuum intendisse. Responderi potest ex ratione, qua mouetur Soarius ad afferendum calorem, ut actuum non intendi, quia natura non indiget calorem, ut calorem producat, qui potest produci ab igne vel luce, indigere tamen calore & aliis primis qualitatibus, ut subiectum disponatur ad formam, & ut mediis illis sentiatur, quia ablatis primis qualitatibus, neque extarent sufficienes dispositiones ad formam, neque totum per formam constitutum efficit sensibus perceptibile.

8 Efficacis contra doctrinam Soarij arguo: Natura non sibi proponit finem, ut illum propositum seu applicatum per aliquam cognitionem postea intendat, sed id dictum natura intendere, in quo causa naturales propendunt, intentio enim natura nihil aliud est quam propensio causarum naturalium, in id autem primario & per se causa naturales propendunt, quod primario & per se absque villa eleuatione supra naturam, neque violencia contra ipsarum naturam, sed sponte sua producent, & eadem ratione illud intendunt, qua illud producent: sed causa productiva caloris sponte sua absque villa eleuatione supra naturam, neque violencia contra ipsarum naturam producent calorem cum virtute activa ad producendum alium calorem: ergo illum intendunt cum hac virtute activa. Rursus omnia praedicata, quae sunt identificata in effectu æquè primis, & per se attingunt per actionem qua natura producit effectum, quem intendit, quia actio non est predicatorum precisia: ergo virtus causativa æquè primario, & per se intendit omnia praedicata, quae sunt in effectu, cum id primario, & per se intendat causa, quod primario, & per se attingit per actionem.

9 Definiri solet figura, ultimus terminus quantitatis: alio modo id quod resultat ex terminatione magnitudinis, melius tamen censio de finienda exterritorum partium corporis inter se dispositio: qua descriptione recte intelligitur, quid figuræ, & forma nomine significetur, quod ex discordis confabat; figuram, & formam essentialiter inter se non differre communis feret opinio, quæ tantum illas distinguit ex modo significandi, quia figura nomen mathematico modo significat abstrahendo à materia; forma vero modo physico connotando subiectum. Addit Soar. supra non improbabile esse hoc loco formæ nomine non intelligi figuram utrumque, sed ornatum accidentibus, ex quibus pulchritudo consurgit, quæ ad hoc prædicamentum reducitur, quia dicit quoddam aggregatum qualitatum quidquid de hoc sit, modò non agimus de figura ex accidentibus vestita, sed de illa secundum se.

10 Senit P. Rub. figuram esse modum quedam specialem à præsenti distinctum, & quantitati superadditum. Fert communis opinio non distinguere à præsenti, licet pro materiali supponat subiectum unum, seu unum. Duplicem ego contemplor figuram, quamdam mathematicam, aliam physicam. Figura mathematica est illa, quæ corpus constituitur rotundum, quadratum, vel triangulare. Figura physica est, quæ portio substantia retinet patium ordinem ex vi cuius dicitur, est manus, vel caput. Figuram mathematicam haec ratione à præsenti non distinguo. Corpus esse rotundum tantum dicit omnes illius partes extimas ab uno eiusdem corporis puncto, quod centrum dicitur eamdem habere distantiam: sed hoc, quod est habere distantiam, consistit in præsenti illorum, quæ distare dicitur: ergo corpus esse rotundum consistit in præsenti partium, quibus confat. Secundò ex eo præcisè, quod hæc partes unitæ habeant has easdem numero præsentias dicentur æquè distare ab uno centro: ergo ex eo præcisè, quod haec partes unitæ habeant has easdem numero præsentias, dicetur corpus rotundum, quia corpus esse rotundum nihil aliud est, quam habere partes æquè distantes ab uno centro. Idem dico de figura triangulare, & quemque alia proportione seruata in partium distantias. Ex his inferes globum rotundum amittere hanc numero rotunditatem, seu figuram mathematicam, cum hanc perdit præsentiam, dicitur tamen permanere cum eadem rotunditate, quia aliam eiusdem rationis per motum acquirit, sicut dicitur caput eamdem habere distantiam à pectori siue homo sit in hoc spacio, siue in illo, quia etiæ distantiae sunt distantiae in spatiis diversis, sunt tamen valde similes, & æquales. Inferes secundò corpus ad indivisibile redactum non habere figuram mathematicam, neque esse rotundum, aut triangulare, quia nullam habet partium distantiam.

Figuram physicam constituo in hac vniione partium cum hoc ordine vnitarum, ex vi cuius, hæc pars exigit præsentiam, quæ sit anterior, illa, quæ sit posterior, & alia, quæ sit media. Hac ratione ex vi figura manus pollex petit in ordine ad locum esse priorem, index esse immediatum pollici, & sic de aliis digitis. Addit insuper hæc figura negationem aliarum partium supervenitarii euifidem rationis. Si enim partibus huius manus ingens portio carnis superveniret, manus figuram non retineret. Dixi negationem partium supervenitarii euifidem rationis, quia etiam si partibus cordis superveniant partes sanguinis, vel carnis, adhuc stabit cordis figura, in partibus diuersæ rationis ab illis, quæ illis superveniuntur.

Inferes ex his neque figuram mathematicam, quæ consistit in præsentiis, neque physicam, quæ consistit in vniione partium habere rationem qualitatis, sed illas in qualitatibus anumerasse Philosophum, ut vulgo indulget.

CONTROVERSIA IX.

De quarto membro diuidente, quod est prædicamentalis Relatio.

A GIT Aristoteles in lib. Prædicamentorum cap. ad aliquid, & lib. 5. Metaphysic. c. 15. promiscue de Relationibus prædicamentibus, & transcendentalibus, de quibus ut distinctè procedam distinctas constituo Controversias, hæc Relationem prædicamentalem amplectitur, & proximâ ventura transcendentalem.

P V N C T U M P R I M U M.

Quid sit Relatio.

A Ristoteles cap. ad aliquid duplicum adducit Relationis definitionem. Prima est ad aliquid vere talia dicuntur, quæcumque hoc ipsa que sunt aliorum esse dicuntur vel quo modolibet alter ad alterum. Secundò relativa definit: Secundò aliquid sunt quibus hoc ipsum est esse, ad aliud quodammodo se habere. Post primam definitionem assignavit statim tanquam obiecta sub illa contenta habitum, dispositionem, sensum, scientiam, & positionem, quæ ad diuersa attinent prædicamenta, ex quo nonnulli inferunt tacite hanc definitionem impugnare Aristotelem ob reuerentiam sui Magistri, qui illam tradiderat, quod præstít dum plura, quæ relativa prædicamentalia non sunt, de quibus agitur in hoc prædicamento, probavit sub illa contineri. Neque ex alio capite adeò vastam definitionem esse affirmant, nisi quia tantum exposcit entitates quomodolibet se habere ad aliud, & non speciali, & certo quodam modo, patet enim latissimum verbum illud quomodolibet, & ita relativa prædicamentalia, & transcendentalia, quæ ad hoc prædicamentum non attinent, valet amplecti: hanc prioris definitionis latitudinem cinxisse putant posteriore definitione per verbum quodammodo quando dixit quisbus hoc ipsum est esse ad aliud quodammodo se habere: ac si diceret, certo, fixo, ac speciali quodam modo. Res leuis momenti leuiori dicta fundamento, quia Aristoteli, dum multa relativa transcendentalia sub priori definitione comprehensa affligavit, non de verbo quomodolibet curauit, potius illud omisit, cum rationem reddit propter quam illa relativa sub illa definitione comprehendebantur, subdit enim Philosophus: *Habitus enim aliquius habitus esse dicitur, & scientia aliquius scientia, & positiu aliquius posatio, & alia quoque similiat.* Et Philosophus inter relativa scientiam, & habitum annumerat, non quia quomodolibet aliorum esse dicuntur, sed quia aliorum esse dicuntur, nulla facta mentione verbi quomodolibet. Quod si dicas dici esse aliorum, & non speciali modo esse idem, ac quomodolibet dici, verum erit, verum tamen non recte vicium definitionis exprimeret Philosophus, neque rationem explicasset, propter quam adeo latè pateret definitio omisso verbo quomodolibet, si

Dd 4 illud

illud esset, non speciali modo aliorum dici relativa, male enim vitium definitionis, quod in illa expressè esset appossum, confusè, & implicitè omisso verbo *quoniamlibet*, significaretur ab Aristotele illud impugnare intendebat.

Alij apud P. Soar. disp. 57. sect. 5, assertunt definitiones illas differe ratione illius particulae *dicuntur*: omnia enim relata transcendentaliter, que Aristoteles supra annumerat, eodem modo ac relativa prædicamentalia, non tamen prædicamentaliter sunt relativa. Fulcit hanc mentem modus loquendi illorum, qui relativa transcendentalia appellant relativa secundum dici, id enim iure optimo relatiuum secundum dici appellatur, quod non ita, ac est relatiuum dicitur. Verumtamen, neque haec differentia firmas radices habet, sepe enim iuxta Arist. phrasim idem dici, ac esse, sic qualitatem definiunt, *qua quales quidam dicuntur*, ubi quale dici, ac esse quale pro eodem usurpat, & ideo teste Soar supra, multi sentiunt non multum curandum esse de harum definitionum distinctione. In his est Simplicius, qui in fine huius prædicamenti existimat Aristotelem male intellexisse priorem definitionem traditam à Platone, à qua in re non differit illa, quam ille substituit, sed tantum in modo loquendi, quia à propria natura, & modo essendi ipsius rei sumitur modus dicendi, & denominandi, & ideo idem in re significatur per hoc, quod et aliorum dici, & aliorum esse. Vnum in re certum est priorem definitionem traditam fuisse à Platone, & tempore Aristot. vulgo circumferri, que iuxta mentem Aristotelis bona non erat, vt notat Porphyrius interrogat. 2. Alb. c. 3. Boët. & Ammonius & plures alij, ideoque atutit Aristoteles varia exempla, que ab aliis admittebantur inter relativa, ut clarius conflaret prædictam definitionem non esse bonam, siquidem certum erat exempla adducta in relatiuis prædicamentibus iure non numerari. Habemus ex his probabilitate satis posse dici, duas has definitiones non differre in re, sed tantum in medio, ex eo, quod definitio Aristotelis vt tenet Simplicius tradatur per causam, & definitio Platonis per effectum, esse enim aliorum causa est, vt aliorum esse dicantur, & cum Aristoteles definierit per esse aliorum, & Plato per dici aliorum, sit Aristot. per causam, & Platonem per effectum eadem relativa definitio, sive vna rectè explicet, & altera nimis laxè, & malè relativa circumscribat, & verba aliquomodo, & quomodo libet non diuerfas definitiones reddere. Etsi facilè posset defendi has definitiones in re non differre, vt iam vidimus, nihilominus improbanda est prior definitio, quam Aristoteles impugnauit, & approbanda posterior, quam Philosophus nobis tradit, videlet ad aliquid sunt, quorum ipsum est ad aliud quodammodo se habere. Ex qua definitio communis Philosophorum sententia hanc deponit: *relativa sunt, quorum totum suum esse est ad aliud*. Reicitur prior definitio, qui licet frequenter pro eodem usurpet esse aliorum, & aliorum dici, nihilominus ex se latius patet dici aliorum, quam esse aliorum, quia non raro aliorum esse dicuntur, que in re aliorum non sunt, ex quo apud multos fundamentum habet illa diuinitate relatiuum, in relativa secundum esse, & secundum dici. Deinde negari nequit clariss., & longius ab errandi periculo definiri relativa per hoc, quod est esse aliorum quam per aliorum dici. Iuuat etiam ad hanc posteriorem definitionem propugnandum, & illam impugnandum Philosophi authoritas, qui nobis posteriore definitionem tradidit, & priorem rejecit.

3. Mentre Aristoteles non fuisse tradere definitionem communem relatiui transcendentibus, & prædicamentibus, citra omnem controveriam est, ideo enim reiecit priorem definitionem, quia relativa transcendentalibus competebat, & in præsenti opus Philosophi erat definire illa, que ad hoc prædicamentum quod ad aliquid vocavit, pertinebant, & non illa, quia per diuersa vagantur prædicamenta, ideo dixit ad aliquid sunt: relativa vero transcedentalia per omnia prædicamenta esse diuisa compertum est. Ex his non leuis mihi accrescit difficultas, cur relativa transcendentalia sub hac definitione non comprehendantur, quia vere aliorum sunt scientia enim non solum dicitur, sed vere est scientia obiecti, & uno propriissime est extremerum ynio, & actio termini ergo esse relatiuum

transcedentalium est ad aliud, seu aliorum esse: ergo comprehenduntur hac definitione. Censeo aliqui relativa transcendentalia seceri ab hac definitione, per totum suum esse, quod addunt in definitione, quam inferunt ex Aristotele, definientes relativa, *quorum totum suum esse est ad aliud*, quia relativa transcedentalia, etsi habeant suum esse ad aliud, non illud suum habeat ad aliud, quia cum pertineant ad diuersa prædicamenta, habent rationem substantie, vel qualitatis, seu quantitatis, que rationes ad aliud non sunt, sed absolute significantur, & ita non totum suum esse est ad aliud. Non placet hoc expatio, quia etsi in his relatiuis reperiatur ratio aliqua, quae posit absolute significari, etiam in relatione prædicamenti reperitur ratio entis, que significatur absolute, quod si dicas hanc esse rationem nimis vniuersalem, que non speciali prædicamentum constituit, obviaciam totam rationem specialem prædicamenti actionis esse respectuam ad terminum, actio enim eo ipso, quod actio sit, est actio aliquius, & ita poterit dici habere totum suum esse ad aliud, seu totum esse actionis esse aliud, termini videlicet, cuius est actio. Censeo hanc definitionem retrinquetam esse ad relata prædicamentalia ex differentia, quam potest assignabro inter relations prædicamentales, & transcedentiales, ita ut relate prædicamentalia sint tota ad alia, seu aliorum, hoc est, purè ad alia, ita ut terminum, ut praeternum respiciant, quod importat verbum illud totum in definitione, que vulgo circumfertur expressum, & virtutiter contentum in illa particula *quorum totum suum esse est in definitione Aristot. posita*, illud enim suum indicat nihil aliud in esse relatiui, de quibus agitur, quia recipere terminū, & illis alijs specialiē denominationē tribuerit, quod est terminū ut pure terminū recipere, ut latius explicabo C. 10. Punct. 1. Itaque definiti possunt relativa pro abstrahunt à relatiuis prædicamentibus, & transcedentalibus. Que id, quod sunt aliorum esse dicuntur, seu, quorum officia ad aliud, omnia enim relativa, sive transcedentalia, sive prædicamentalia ad aliud sunt, nulla enim potest concipi ratio, que respectu alicuius, seu ad aliquem terminum sō sit. Definiuntur autem relativa prædicamentalia: *quorum totum suum esse est ad aliud*, que definitio definiunt ex illa, quam tradidit Aristoteles. Quibus hec ipsum est ad aliud quod quodammodo se habere; multoq. clariss. definitio: *quorum suum esse est ad aliud tanquam ad ipsum terminum*; relativa vero transcedentalia definitur, *quorum suum esse est ad aliud, & non ut purum terminum*. Quid sit autē eis purum terminū explicandum promisit Contr. 10. Punct. 4. Conceptum relationis realis esse, & non fictivum inter Doctores clasicos citra controveriam est, quibus tantum aduersatur insignis Pythagoras delirium, quod refutat Ammonius in hoc prædicamento, qui dicebat res omnes relativa esse, seu ad aliquid, quia nulli rei ex se determinata inerat naturali, sed à nobis cuicunque hanc vel illam tribui, qui ita, ut aliter apprehendimus, atque ideo id omne, & non aliud verum esse, quod verum apparet, quia in rebus nulla inest veritas aut certitudo. Referunt aliqui ex vetustissimis, qui sentiebant relations omnes creatas esse entia rationis, verumtamen hi tantum tenebant relations prædicamentales creatas non esse accidentia physice fundamento inharentia, seu accidentia producta speciali actione distincta ab illis, ex vi quarum fundamentum, & termino, de quo postea Ratio esto: nullo intellectu cogitante conuenit Petro, qui Ioannem genuit esse Patrem Iohannis, & Ioanni genito à Petro esse filium Petri ergo hoc, quod est esse Patrem est quid independens ab intellectu: ergo paternitas ex vi cuius denominatur Pater Petrus, qui genuit est independens ab intellectu: ergo est ens realis. Simile argumentum efficitur de similitudine inter duo alba, & equalitate inter duas quantitates vlnares, & alia huiusmodi relationibus. Deniq; in diuinis fide sancti est dari relations reales paternitatē, filiationem, spirationem actuā,

& spirationem passuam, ut docent Theologi omnes i.p.q. 28. art. 1. & 2. ergo cum conceptu relationis increata, neque abstractentis à creata, & increata non est oppositio cum ratione positiva entis realis, quia si de conceptu relationis abstractentis à creata, & increata esset hæc oppositio, non posset ratio illa communis contrahi per differentiam increata ad rationem positivam realem, quia nulla differentia contraria potest determinare genus ad rationem oppositionem illi; quam includit secundum rationem generis præcisam. Sed ratione specialis differentia creature, nullam habet oppositionem relatio creata cum ratione positiva realis: ergo datur relatio creata, quæ sit ens reale: ergo potest hoc speciale prædicamentum constitui ex relationibus realibus. Nonnulli ab his, quæ certa sunt recessere Caietanus & Canar. i. p. q. 28. art. 2. afferentes relationes secundum esse ad neque esse ens reali, neque rationis, sed præscindere, quia secundum esse ad non est ratio recipiédi fundamentum sed terminus, hæc autem præscindit ab ente reali, & rationis. Rejicitur passim omnes Doctores hunc dividendi modum, quia ratio ad non potest præscindi à ratione in, quia quod est ad aliud necesse est concipi alium ad aliud, quod est concipi in aliquo ad aliud. Secundum etiam si ratio ad præscinderet ab ente reali, & rationis, ratio ad prædicamentalis non præscinderet, quia relationes prædicamentales sunt reales, & debent habere ultimum constituentium reale, quod est ratio ad. Ultimò, quia nihil datur commune enti reali, & rationis, neque ab utroque præcicum. Quod autem dentur plures relationes rationis neminem negat, neque ideo dicendum est conceptum relationis non esse realem, quia eo ipso, quod dentur relations reales, & relations rationis, absolute nomine relationis, relatio realis debet intelligi, semper enim in analogia nomen absolute prolatum star pro famofiori, sic quando dicimus hominem, non hominem pictum, sed viuum intelligimus.

PUNCTVM II.

Divisiones Relationum.

Primò diuiditur relatio in relationem realēm, & relationem rationis. Relatio realis est illa, quæ habet aliud esse præter esse obiectum in intellectu; Relatio rationis est illa, quæ tantum habet esse obiectum in intellectu. Sic relationes reales, & rationis definitio propter aliquos qui relationes omnes, quæ fundantur in cognitione effectiū ab intellectu procedente, vel in aliqua sensatione, seu intentionali operatione, relationes rationis immixtū appellant, quia sicut cognitiones etiam ab intellectu efficienter dependant, non dicuntur entia rationis; sed realia, quia aliud habent esse præter hoc, quod est cognoscī, seu esse obiectū in intellectu, sic huiusmodi relations fundatae in operationibus efficientibus ab intellectu, seu ab alia potentia sensitiva seu rationali dependentibus non relationes rationis, sed reales dici debent.

Secondū diuiditur relatio in relationem intrinsecam & extrinsecam. Relationem intrinsecam appellant, qui specialia accidentia distincta à fundamento, & termino pro relationibus constituant, illam quæ intrinsecè inhæret, & informat subiectum, quod relationem constituit, sicuti relatio similitudinis, aut paternitatis. Relationē extrinsecam iidem appellant, quæ non importat accidens physicè & intrinsecè inherens fundamento: sed tantum extrinsecè, sicuti relatio domini, aut serui. Qui tenent relations prædicamentales non esse speciale accidens distinctum à fundamento, & termino difficile possunt relationem intrinsecam assignare, quia omnis relatio includit aliquid intrinsecum subiecto relato, fundamentū videlicet ab ipso indistinctū, & aliquid extrinsecum, nempe terminum, quia subiecto distinguitur, & in ratione termini, nulla ratione debet intrinsecè fundamentum afficere. Nihilominus adhuc in hac sententia potest distinguiri duplex relatio prædicamentalis, quædam cuius ratio fundandi à termino distincta intrinsecā est fundamento, sicuti in relatione similitudinis ratio fundandi, quæ distinguitur à termino intrinsecā est subiecto relato, & hæc potest intrinsecā relatio. Alia est relatio cuius ratio fundandi adhuc à termino distincta extrinsecā est fundamento, sicuti in relatione paternitatis ratio fundandi est actio generativa distincta realiter à termino, & extrinsecā subiecto relato relatione paternitatis,

Tertius diuiditur relatio in relationem mutuam, & non mutuam. Relatio mutua est illa, cuius terminus iterum illius fundatum tanquam terminum respicit eadē, aliave distincta relatione, sicuti relatio inter duo alba, quorum utrumque relatione similitudinis ad alterum referatur, & inter Patrem, & Filium. Relatio non mutua est illa, cuius terminus nulla relatione ferit fundatum, sed tantum unum illius extreum relatum dicitur. Exemplum vulgo adducitur inter Creatorem, & creaturam, quia ita referatur ad Creatorem, & Creator ad creaturam non referatur. Exemplum rem modò explicet, illius vero veritatem postea discutiam.

Quarto, Relatio mutua subdividitur in relationem equiparantia, & disquiparantia. Relatio equiparantia dicitur, quando utrumque extreum eodem modo constituitur relatum, sicuti duo alba, quorum utrumque simile dicitur. Relatio disquiparantia est quando diuerso modo referuntur extrema, in quibus est mutua relatio, sicuti substantia generans, & substantia genita, quarum hæc filiatione referuntur, & illa paternitas.

Quinto, Relatio diuiditur in relationem secundum esse, & secundum dici. Sentiunt multi relationem secundum dici, coincidere cum relatione rationis, quia illa dicimus, quæ cognoscimus, & ita idem est relatio secundum dici, ac secundum cognoscī, relatio autem secundum cognoscī erit, quæ nullum aliud habet esse præter cognoscī. Hæc congruē dicta sunt, nihilominus communis sententia aliter relationem secundum dici explicat. Sentiunt multi relationem secundum dici esse relationem transcendentalē, & relationem secundum esse, esse relationem prædicamentalē, sed plures alij renuunt rem ita componi, quia relatio transcendentalis non tantum dicitur relatio, sed propriè, & strictè relatio est. Non multū premiatio, quia relatio transcendentalis, quæ verè est relatio transcendentalis, quatenus eodem modo significatur, ac prædicamentalis poterit appellari, prædicamentalis secundum dici. Alij relationem secundum esse appellant illam, ex vi cuius fundatum verè est relatum, & relationem secundum dici eam, ex vi cuius fundatum non est relatum, sed apprehenditur per ordinem ad aliud, seu instar aliud rei distincte ab ipso. Sic Angelum, quatenus instar iuuenis apprehenditur, relatum appellamus secundum dici, non quia ex vi huius apprehensionis relationem aliquam singamus tenetem, se ex parte obiecti directi, neque Angelum relatum esse apprehendamus, hoc enim esset relationem rationis effingere; sed quia Angelum ex modo concipiendi apprehendimus, ac si esset relatum, quæ relatio tota consistit in nostra cognitione, & nimis est fundamento extrinseca, differtque à relatione rationis, quia relatio rationis est obiectum cognitionis ex vi cuius fit, & non formaliter in ipsa cognitione consistit, relatio autem secundum dici non se tener ex parte obiecti cogniti; sed est formaliter ipsa cognitionis, quia obiectum cognitionis extrinsecè relatum denotat. Sic relationem secundum dici explicat P. Soar. disp. 4. scilicet 3. n. 8. & alij quā plures. Ego in hac re nihil inuenio definiendum, qualis enim est, quid autores intelligent nomine relationis secundum dici, quia certum est relationem quocumque modo ex supra dictis potuisse non sine aliquo fundamento appellari secundum dici. In questione de mente authorum, illorum scripta consulenda sunt, apud quæ varias reperiuntur sententias, neque aliquam inueniū cui stare teneamur. At isti enim cui in hac materia subscribendum erat nullibi suam nobis mentem aperuit, quapropter liberum cuique erit sic, vel aliter relationem secundum dici explicare, cum quilibet dicendi modus Doctores non paucos pro se habeat.

Sexto, Scotus diuisit relationem in relationem extrinsecus aduenientem, & relationem intrinsecus aduenientem. Relatio intrinsecus adueniens est illa, quæ posito fundamento, & termino illico necessariō configurit, talis est relatio similitudinis, & hæc relatio intrinsecus adueniens prædicamentum ad aliquid constituit iuxta Scotti mentem. Relatio extrinsecus adueniens est illa, quæ posito fundamento, & termino non necessariō configurit, sed quidquam aliud desiderat ut pullulet, talis est actio, quæ non eo ipso, quod sit principium effectuum, & passuum, necessariō configurit, sed necessaria est applicatio inter utrumque, & hæc relatio extrinsecus adueniens non hoc speciale prædicamentū constituit, sed ad sex ultima prædicamenta attinet. Divisionem hanc solidè impugnat P. Soar. disp. 48. Metaphysic.

physie. sc̄t. i. vnum, vel alterum argumentum in illam attingam. In primis, vt bene notat Soar, malè has relationes, quas extrinsecus aduenientes appellant Scotus ad sex ultimi praedicamenta reducit, quia vno inter materiam, & formam substantiale non ad aliquid ex sex ultimis praedicamentis, sed ad predicamenta substantiae pertinet, & eodē iure dividenda est relatio extrinsecus adueniens, quo secundū sententia Scotti actio dicitur relatio extrinsecus adueniens, sicut enim posito principio actio, & passio expectantib[us] est actio, sic posita materia, & forma expectanda est vno: ergo neutra necessariō resultat ex fundamento, & termino secundū sententia Scotti ergo utraque est extrinsecus adueniens. Secundō impugnatur eadem diuisio: Præsentia, & duratio necessariō configunt posito fundamento, quia implicat dari entitatem in rerum natura non respondentem tempori imaginario, seu reali actu, vel potentia existenti, quoniamcumque duratione connotetur, & salem naturaliter in multorumque sententiā, etiā supernaturaliter nequit existere creatum sine præsentia, ex vi cuius constituitur in spatio determinato: ergo si duratio, & præsentia sunt relationes, non dicendae sunt extrinsecus aduenientes secundum Scotti sententiam sed extrinsecus aduenientes, si quidem necessario resultant ex fundamento, & illa dicenda est relatio intrinsecus adueniens, quia posito fundamento necessariō resulter. Tertiō contra eandem sententia sic argui: Relatio intrinsecus adueniens, vel oritur necessariō ex fundamento, & termino, & seclusa ratione fundandi, vel ex fundamento, & termino ratione fundandi posita. Primum dici nequit, quia posito Petro, & Ioanne, qui sunt fundamentum, & terminus relationis paternitatis, non oritur talis relatio quovque intercedat actio generativa. Secundum commune est omnibus relationibus nulla enim est, quia posito fundamento, termino, & ratione fundandi, necessariō non oritur: ergo ex hoc capite non recte dividit Scottus relationem in relationem quandam intrinsecus aduenientem, & aliam aduenientem extrinsecus. Commune esse omnibus relationibus oriri necessariō posito fundamento, termino, & ratione fundandi; nullam sine his omnibus affligeret probat exemplum iam datum, quia sicut ex duobus hominibus non resultat necessario relatio paternitatis, quovque intercedat generatio, sic ex duobus ignibus non resultat relatio causa, & effectus, quovque intercedat actio, quia hic ab illo procedat, & hac interueniente non potest non oriri. Ratio à priori est, quia sicut in viventibus generatione est ratio formalis fundandi relationem paternitatis, & filiationis inter utrumque vivens, sic in non viventibus actio, quia vnum ab alio procedit, et ratio formalis fundandi relationem, ex vi cuius producens refertur relatione causa, & productum relatione effectus. Ultimō inquirō, cui sit extrinsecus adueniens relatio actionis, an principio effectu, an ipsi subiecto: si principio effectivo quod est relationis subiectum, etiam relatio similitudinis extrinseca est parieti, & etiam albedini, quia posito pariete cum albedine inherente adhuc dependet relationis ortus ab aliquo extrinseco, videlicet ab alio albo, quod sit terminus relationis. Si dicat Scottus relationem est extrinsecus aduenientem ipsi actioni, efficiaciter in illum arguitur, qui actio per se ipsum refertur ad terminum, ad quem non potest non referri, & in hoc sensu potius relationes praedicamentales dicenda essent extrinsecus aduenientes. Docet P. Soar. n. 5. non esse multum cum Scotti contendendum si per relationes extrinsecus aduenientes intelligat relations transcendentiales, licet ab hoc loquendi modo caendum sit. P. Arriaga ait disp. 12. sc̄t. 2. n. 7. suſineri posse Scotti divisionem, si per relationes intrinsecus aduenientes explicaret illas, quae adæquatè sunt essentiales fundamento, quas transcendentiales vocamus, & per relationes extrinsecus aduenientes illas, quae fundamento essentiales non sunt. Sed quam longè abſit ab utraque explicatione Scotti mens, recte infertur ex eo, quod in oppositas sententias ab authoribus trahatur.

7 Celebris est alia diuisio relationis in relationem praedicamentalem, & transcendentalem, de qua latè dicā. Contr. ro. punct. i. vbi postquam naturam relationis praedicamentalis explicero, illam à relatione transcendentali diuidā.

8 Ultimō relations praedicamentales in tria genera Aristoteles partitus est. Primum genus relationis praedicamentalis fundatur in unitate, quia unitas non est talis formaliter, neque realiter, neque per rationem, sed tantū fundamentaliter, sicuti intercedit inter principia operationis

num similiū: nullo enim intellectu cogitante inter Petru, & Ioanne nulla intercedit unitas formalis, neque realis, neque rationis, sed tantum fundamentalis, ratione cuius fundamentalis unitas potest esse in substantiis, qui sunt principium similiū operationum, & fundat relationem identitatis, talis est, quae intercedit inter Petrum, & Ioannem. Secundō potest esse hæc unitas secundum qualitates ciuidem speciei, qualis est inter duo subiecta habentia albedinem, & hanc unitatem sequitur relatio similitudinis. Tertiō potest esse hæc unitas secundum mensuram extensionis quantitatis, & ex hac unitate alligit relatio equalitatis. Vnde ex Arist. ea, quorum substantia est vna, identitatis relationem habent, illa vero, quorum qualitas est vna, habent relationem similitudinis. Ultimō illa, quorum quantitas est vna secundum mensuram extensionis, & qualitas relatione gaudent. Sub eodem genere collocantur relations his oppositorum videlicet relatio diversitatis in his, quæ natura differunt ut homo, & leo, & relatio diffimilitudinis in his, quæ qualitate differunt, sicut album, & nigrum, & relatio inqualitatris in his, quæ differunt in mensura extensionis quantitatis, sicuti palma, & vlna.

Secundum genus relationis ab Arist. assignatum, fundatur in actione, ut relatio causa ad effectum, & effectus ad causam, Patris ad Filium, & Filii ad Patrem, ignis productionis ad ignem productum. His adiunxit Arist. alias relationes, que vere relations non sunt, neque in vera actione fundantur, sed quasi in actione ut relatio domini ad seruum, magistri ad discipulum.

Tertium genus ab Arist. assignatum relations non mutuas continet, sub his constituitur Arist. relationem mensuram ad mensurabilem, scientiam ad obiectum, visum ad visibile, in quibus actus sciendi, & videnti relationem dicunt ad propria obiecta, hæc vero minimè ad hos actus referuntur, quia colori, & cuicunque obiecto, quod cognoscitur nimis extrinsecum est videri, & cognosci. Annuntiat hoc genus relationis Philosophus inter relations praedicamentales, quia de illo, & de aliis promiscue egit, & passim relations praedicamentales, & transcendentiales permisit, non quia relations in hoc genere contente praedicamentales sunt, ostendam enim Punct. 6. n. 2. inter transcendentiales annumerandas esse.

P V N C T V M III.

De fundamento, termino, & ratione fundandi.

I N omni relatione reperiuntur fundamentum, terminus & ratio fundandi. Fundamentum dicitur illud, quod relatum denominatur, & dicitur respiciens aliud terminus appellatur illud, quod respicitur, seu in quo relatio terdit. Ratio fundandi est illud, ratione cuius immediate fundamentum relationem fortuit, seu illud quod ultimō requiritur ex parte fundamenti, ut relationem sive beatum. Fundamentum, & terminus necessariō esse distinguenda, non solum per relationem, sed etiam realiter, omnium confusa stabilitate efficit distinctione rationis fundamenti à fundamento nonnulla potest esse dubitandi ratio.

In relationibus primi generis fert communis sententia non distinguunt rationem fundandi à fundamento, quia absilla illa ratione fundandi distincta duæ substantiae subiecte relationem identitatis, & duæ albedines relationem similitudinis, & duæ quantitates relationem equalitatis, ita P. Soar. disp. 47. sc̄t. 7. ad finem. In relationibus secundi generis dari ratione fundandi distinctam à fundamento sententia omnes, qui actionem à principio effectivo ditti sunt, quia in huiuscmodi relationibus ratio fundandi est actio, & principio actuum est fundamentum. In relationibus tertij generis nulla est difficultas, quia huiuscmodi relationes, non solum secundum fundandi rationem, sed etiam secundum se ipsas adæquatè identificantur cum fundamento, & relationes praedicamentales non sunt, sed transcendentiales.

Circa relations secundi, & tertij generis, & secundum relations primi generis, quae fundatur in unitate substantiae, seu essentiæ assertior cōmuni sententia, quæ supra circa haec rem modò exposui. Circa relations, quae fundantur in unitate qualitatis, & in unitate quantitatis, seu circa relations similitudinis, & equalitatis mihi difficile est nō esse philosophandum eodem modo, sic de relationibus secundi

secundi generis, exigitum enim in his etiam reperi ratio nem fundandi à fundamento distinctam, quod sic suadeo. Dua albedines immediatè inter se referuntur relatione identitatis, sicuti referuntur Petrus, & Ioannes, quia sicuti Petrus, & Ioannes specie conueniunt, sic conueniunt duas albedines, quibus competit unitas specificè fundamentalis, qua est fundamentum relationis identitatis. Quod si Arist. dixit relationem identitatis fundari in substantia, nomine substantiae non substantiam specialiter pertinentem ad primum prædicamentum intellexit; sed essentiam cuiuscumque rei, in quo sensu substantiam desumpsit, cum definitio vniuersa in verbis illis: *Ratio veri substantiae omnino eadem*. Referuntur ergo relatione similitudinis illa, quibus inheret qualitates ciuidem speciei, quod Arist. tradidit dum dixit similia sunt, quorum qualitas est vna ergo non qualitates ipsæ inter se, sed illarum subiecta ratione qualitatibus similia dicuntur. Ergo in his, quia similia sunt, possimus distinguere subiectum qualitatis, quod simile denominatur, & est fundamentum relationis, & qualitatem subiecto inherenter, qua est ratio fundandi relationem; & sicuti substantia, qua genuit est fundamentum relationis paternitatis, & actio generativa ratio fundandi talem relationem, sic subiectum, quod est album erit fundamentum relationis similitudinis, & albedo, ut eidem subiecto inherens erit ratio fundandi hanc relationem, quia posita albedine in subiecto, quod simile denominatur, & in termino statim consurgit relatio similitudinis inter verum, sicuti posita actione generativa statim consurgit relatio præteritatis, & filiationis inter animal, quod genuit, & animal, quod fuit genitum. Eadem ratione de quantitate iudico: duas quantitates immediate, & per se non fundat relationem æqualitatis, sed identitatis specificæ, quia scelusa extensio superaddita quantitatibus nulla est æqualitas, aut inæqualitas, & independenter ab omni extensione duas quantitates, etiæ vna sit digitalis, & alia vlnaris referuntur relatione identitatis, quia habent vnitatem specificam fundamentalem. Referuntur ergo quantitates relatione æqualitatis, & inæqualitatis quatenus subiacent extensiōne, ratione cuius consurgit relatio æqualitatis, & inæqualitatis, quia ex maiori, minorive extensiōne, equalitatem, & inæqualitatem colligimus, non præcisè ex quantitatibus nudis, quia duas quantitates ad inindivisibilē redactæ inæquales dici nequeunt, etiamsi vna contineret totam quantitatem, quam mons ingens includit, & alia tantum vnius formicæ quantitatem, quia ex quantitatibus commensuratur inter se, quarum nulla excedit aliam, cùm inæqualitas ex excessu quantitatis secundum commensuratiōnem defumatur, non possunt quantitates inter se commensurari scelusa extensiōne, seu præsentia, si ab illa non distinguitur, & in communis sententia, que ratiōnem, & condensationem sine intromissione corporeorum admittit sine accretione nouæ quantitatis, duas quantitates, quæ modo sunt æquales, possunt fieri inæquales sine aduentu aliquius partis quantitatis, ex eo præcisè quod vna permaneat cum eadem extensiōne, & altera maiores, seu minorem extensiōnem ex vi rarefactionis, seu condensationis acquirat. Secundum hanc doctrinam ratio fundandi relationem æqualitatis, & inæqualitatis erit extensio quantitatuum, quæ æquales dicuntur, & quantitas secunda se erit fundamentum relationis, qua æqualis dicitur, & altera quantitas cui hec est æqualis, terminus erit huius relationis. Hanc relationem æqualitatis, & inæqualitatis exigitum communem esse omnibus entitatis extensis, nō solum mediata quatenus subiacent quantitatibus æquilibus, sed quatenus subiacent propriis extensiōnibus, si enim daretur duplex corpus vtrumque vlnare quaque quantitate scelusa esset æqualis, dum illa retinet extensiōnem, quia tamen nulla entitas ratione suis, sed tantum ratione quantitatis exigit extensiōnem, quantitati tributur ratio æqualitatis, & inæqualitatis, non vero aliis entitatis, etiæ in re omnia entia, que habent extensiōne proprie, & strictè æqualia, & inæqualia dici possent.

Supradictum an extensiōnes ipsæ inter se referantur tantum relatione identitatis, an etiam relatione æqualitatis, & inæqualitatis. Respondeo extensiōnes duplices quantitatis secunda se sumptas referri relatione identitatis, qua ratione referri non possunt relations æqualitatis, aut inæqualitatis, quia per ablationem, seu additionem partium vnius extensiōnis variatur necessariò relatio æqualitatis, & inæqualitatis, si in extensiōnibus reperitur & non varia-

tur relatio identitatis. Extensio enim vlnaris & quæ refertur relatione identitatis ad extensionem semiulnarem, & ad vlnarem, & biulnarem, cum omnes sint eiusdem speciei, & non potest relatione ejusdem rationis, & qualitatis videlicet, seu inæqualitatis ad extensionem vlnarem, & semiulnarem referiri, sed necessariò resipicit extensionem semiulnarem relatione inæqualitatis, & extensionem vlnarem relatione æqualitatis si harum relationum est capax. Censeo parum referre hac vel illa ratione loqui, & in re leuis momenti congruè dici ipsas extensiones esse æquales, & inæquales ut quo respectu subiecti, & vt quod respectu ipsorum; sed adhuc in his relationibus æqualitatis, & inæqualitatis, quas inter se habent diuerso modo defumitur ratio fundandi, ac sumitur in relationibus identitatis, quæ in ipsis reperiuntur, quia relationes identitatis fundantur in unitate essentiali independenter ab unitate integrali, relationes vero æqualitatis, & inæqualitatis immediatæ fundantur in unitate integrali ipsorum, seu in unitate integrali spatij, in ordine ad quod dicunt ordinem. A posteriori rem probat doctrina suprà tradita: si ponas duplē extensiōnem, vtrumque vlnarem, referuntur relatione identitatis, & æqualitatis, si ab altera demas vnius palmi extensiōnem, permanebit relatio identitatis, & peribit relatio æqualitatis, succedetque relatio inæqualitatis: ergo relatio identitatis sumitur independenter ab unitate integrali, si quidem hac variata permaneat illa omnino eadem, & relatio æqualitatis sumitur dependenter ab unitate integrali, si quidem variata unitate integrali, & permanente unitate essentiali variatur relatio æqualitatis, & inæqualitatis.

Dices eadem ratione posse philosophari in qualitatibus, v.g. in dupli albedine, quæ possunt referri inter se non solum relationem identitatis, sed etiam relationem similitudinis, sicuti duas extensiōnes referuntur relatione identitatis, & relatione æqualitatis. Respondeo similitudinem sumi posse in qualitate, vel in intentione eiusdem qualitatis, duo enim similia dicuntur, quia utrumque est album, etiæ vnum sit album, ut tria, & alterum, ut sex, quæ similitudo sumitur ab unitate essentiali qualitatum independenter ab unitate integrali excessiva, & intensiva earumdem qualitatum, & ita respectu harum, neque fundamentum, neque ratio fundandi, neque terminus possunt reperiri, quæ formaliter non sunt idem cum fundamento, & ratione fundandi, & termino relationis identitatis, quia fundamentum, & terminus est vtraque albedo, & ratio fundandi unitas essentialis utriusque independenter ab unitate integrali, vbi autem fundamentum, terminus, & ratio fundandi sunt omnino idem, relationem eamdem omnino esse necesse est, quapropter non potest in dupli albedine reperiri relatio aliqua similitudinis independenter ab unitate integrali qualitatis, sicuti est inter duo subiecta albavnum ut tria, & aliud ut sex, quia respectu albedinum tantum reperitur ut ratio fundandi relationum unitas essentialis ipsorum, quæ semper fundat relationem identitatis respectu extremorum, quibus est essentialis. Dico respectu extremonum, quibus unitas est essentialis, quia unitas essentialis albedinum fundat relationem identitatis inter ipsas albedines, & similitudinis inter se subiecta albedinum, & unitates essentiales oppositæ inter albedinem, & nigredinem fundant relationem diuersitatis inter has qualitates, dissimilitudinis inter subiectum album, & nigrum. Si similitudo sumatur, non solum inter duo alba, sed etiam inter duo obiecta & quæ alba, talis similitudo defumetur non solum ex unitate essentiali, sed etiam ex unitate integrali qualitatum, & hæc poterit ipsis qualitatibus concedi, sicuti concedunt extensiōnibus, habebit enim diuersam rationem fundandi, ac haber relatio identitatis, quia hæc tota defumitur ex unitate essentiali, & illa sumetur ex unitate integrali extensiōnis, quæ similitudo est quasi quedam æqualitas extensiōnis, & posset dici relatio æqualitatis; nihilominus relatio similitudinis vulgo appellatur, & ratione huius album ut octo, magis simile dicitur albo ut octo, quæ albo, ut sex.

Requirit ad relationem existentiam fundamenti perspicuum est, quia cum fundamentum dicatur relatum, simile, aut dissimile, æquale, & inæquale, & id, quod non existit non possit tale dici, illius existentiam ad relationem requiri per se notum est. Secundò, quia relatio, vel distinguitur aequaliter à fundamento, vel non distinguitur. Si distinguitur, est accidentis illi inherens, quod essentialiter supponit fundamentum tanquam proprium subiectum. Si non distingui-

324 METAPHYS. Controu.IX. De quarto membro diuid. quod &c.

distinguitur à fundamento necessaria erit fundamenti existentia, ut relatio cum illo identificata existens dicatur.

7 Docuit Gregor. in x. dist. 28. q. 23. posse dari relationem prædicamentalem ad rem non existentem, sed tantum possibilem. Pro hac sententia non contempnenda ratio à priori potest in hunc modum. Terminare actu tantum est de-nominatio quedam extrinseca deriuata ex habitudine rei, quæ terminatur: ergo hæc denominatio potest cadere in rem actu non existentem præcisè quatenus est ex parte rei non existentis, sicuti denominatio cogniti, & amati cadit in obiecta non existentia, quæ adhuc non existentia terminant cognitionem, & amorem, quibus cognoscuntur, & amantur ut existentia. Rationi à priori suffragatur ratio paritatis desumpta à relatione transcendentali, quæ respicit terminum non existentem, sed tantum possibilem, ex quo argumentum desumitur: entitas non existens potest terminare relationem transcendentalem: ergo & prædicamentalem.

8 Fert omnium Doctorum sententia relationem prædicamentalem essentialiter exigere terminum realem realiter existentem: Ita P. Soar. in Metaph. disp. 47. sect. 8. n. 4. vbi D. Thom. & plures ex vetustis pro hac sententia refert. Conclusio facilè suadebitur, si per singulas relations fiat Discursus. Quomodo enim homo poterit dici Pater hominis, quem non genuit, sed quem potest dignere: & quomodo paries albus similis erit parieti non albo, seu non existenti, quia possibile est talem parietem album existere, & quomodo mons aequalis erit lapillo, quia potest in montem magnam excrescere? Hæc omnia nature lumini diffusa valde sunt. Secundū hæc omnes relations sunt mutuæ: ergo si Petrus est Pater Ioannis non existentis, Ioannes ipse non existens erit filius ipsius Petri: & si paries iste similis est parieti non existenti, paries non existens similis eis huic parieti, quod est absurdum, id enim quod non est, neque potest esse simile, neque dissimile, neque pater, aut filius, quia haec omnia prædicta supponunt existentiam subiecti cui contingunt. Probat Hurtad. disp. 15. Metaph. sect. 6. prædicamenta conclusione: relatio prædicamentalis est ad aliud: ergo debet esse ad aliud reale existens, id enim, quod non est reale existens, propriè non est aliud. Ratio hæc, ut bene vidit P. Soar. suprà inefficax est, communis enim est pro relatione prædicamentali, & transcendentali, & certum est relationem transcendentalem referri ad terminum actu non existentem. Respondet Hurtad. suprà §. 5. relationem transcendentalem, non propriè in rigore esse ad aliud, sed tantum translatiuè, quia habet conceptum, qui non potest esse ad aliud. Similiter assert ens rationis non esse terminum propriè, sed tantum obiectum extrinsecum in quod tendit relatio transcendentalis identificata cum actu intentionali. Non consentio Hurtado, quia relatio transcendentalis propriissimè, & longè propriùs quam prædicamentalis est relatio: ergo propriissimè habet terminum. Si dicas relationem transcendentalem propriissimè esse relationem, & tamen non habere propriè terminum: sed tantum translatiuè, dicam ego relationem prædicamentalem esse propriè ad aliud, quod est esse propriè relationem, & illud aliud propriè non esse terminum, si enim semel admittitur relatio transcendentalis propriè esse relationem, & tamen non habere terminum, qui propriè sit terminus, cur non poterit dici relationem prædicamentalem propriè esse relationem, & tamen non habere terminum, qui propriè sit terminus?

9 P. Soar. suprà num. 7. asserti inferi terminum relationis transcendentalis debere realiter existere ex natura ipsius relationis, quam ipse putat non distinguere à fundamento, & tunc tantum illud denominare relatum quando existit terminus, & non habere alium producendi modum, neque alia ratione constitueri hoc specie prædicamentum, & posse dici accidens, nisi quia connotat termini existentiam. Verger eandem rationem: relatio non est aliud, quam ipsum fundamento ve dans denominationem relatiuam: ergo non potest illam dare nisi coexistente termino, quia omnis alia denominatio que termino non existere subiecto accedit, est absoluta, vel ad summum transcendentaliter tantu respectuua. Modū hunc confirandi relationē latè impugnabo Punct. sequenti, & contra illum inferam fundatum identificatum cum relatione actu esse referendū termino non existentes quapropter neque rationi Patris Soar. fidendum est.

Optima desumitur ratio ex doctrina tradenda Punct. sequenti de natura, & constitutio relationis prædicamentalis, quam dicam identificari cum fundamento, & termino,

Ex quo insertur termino non existente non posse relationem existere, quia deficiente termino deficit aliquid essentiale requiritum ad constitutuum relationis. Hanc rationem reddit Hurtad. suprà qui eamdem amplectitur opinionem de constitutio relationis, ex qua optimum redditur discrimen, ratione cuius relatio transcendentalis possit existere termino non existente, & prædicamentis non ita, quia transcendentalis adquædat distinguuntur à fundamento, & ita potest sine illo subsistere. Ex eadem doctrina similiiter respondeatur ad argumentum suprà factum, quo intendebatur ad terminandum non requiri existentiam illius, quod terminat, quia etiam concedatur præcisè ad terminandum non requiri existentiam termini, cum terminus relationis non tantum sit terminus, sed etiam constitutum relationis, necessario requiritur existentia termini, ut relatio constitue intelligatur.

Ratio fundandi relationem duplex est, quædam per modum actus, seu actionis, quæ ex se est transiens, huiusmodi est ratio fundandi secundum genus relationis, quædam per modum habitus, quæ ex se est durans, & perseverans, huiusmodi est ratio fundandi relations primi genesis, extensionis enim, quæ est ratio fundandi equalitatem, & qualitas, quæ est ratio fundandi similitudinem ex lute cunctis, quæ diu perseverant, & quiete, & quasi mortuo modo subiecta denominant. Ratio fundandi relations secundi generis non requiritur actu existens, ut subiectum denominetur relatum, licet non sufficiat ut possibilis ad talum denominationem præstandam; sed requiritur ipsum existere, aut exitisse, quod sufficit, ut ex vi illius etiam præterita subiectum existens denominetur relatum dum illum terminus existens perseveraret, quia non solidum vocamus patrem Ioannem, qui genuit Petrum in infante, in quo illum actu gignit; sed tote tempore, quo existit Joannes, qui genuit, & Petrus, qui fuit genus, in quo moraliter perseverat actio generativa ratione aliud actionis conservatæ, quæ succedit loco generationis, quod sufficit, ut virtualiter dicatur permanere actionem infectum, sicuti dicuntur permanere actus voluntatis in effectibus, qui ab illis originem trahunt, & sicuti permanere virtualiter dicuntur intentio in exequitione medi, etiam actu intentionis physicè non perseveret. Rationes fundandi relations primi generis necessario debent actu existere, ut possit ex illis relatio consurgere, non enim subiectum album simili dicitur alteri subiecto, quod fuit album, & modò tale non est, sed necessario aliud extiter debet ex parte virtusque extremi, ut affliger relatio similitudinis: similiiter non dicuntur æquali quantitas vlnaris quantitatibus, quæ fuit vlnaris, & modò palmaris est tunc, sed necessario debet esse vtrique vlnaris, vel palmaris vtrique, ut quantitates denominatorum æquales. Ratio à priori esto, quia cum hæc rationes fundandi non sint natura sua transeunte, sed permanentes, & per modum habitus quieto modo subiectum denominant, non dicuntur virtualiter, aut moraliter permanere, dum actu non existunt, sicuti dicuntur permanere actiones terminis permanentibus. Hæc est enim natura transiuntum per modum actus, seu actionis viuo modo, & permanentum per modum habitus, quieto, & mortuo, ut hæc postquam extiterit non dicuntur moraliter permanere, illa vero, etiam physicè non existat, ex eo præcisè quod extiterit, & in habitu eiusdem voluntatis, qui dum physicè actu non existit nullo modo permanere dicuntur.

P V N C T V M IV.

De distinctione relationis à fundamento, termino, & ratione fundandi.

Expliui Puncto precedenti quid sit fundatum, quid terminus, quid ratio fundandi relationem, dicam modò quæ ratione ab his differat, vel cum illis identificetur.

§. I.

Impugnat prima sententia.

Affirmat prima sententia, posito fundamento, termino, & ratione fundandi pulsulare modum quendam ab his

ab his omnibus distinctum inherenter fundamento, ex cuius hoc dicitur relatum, qui modus non resulat etiam si fundamentum existat, quovisque existant simul terminus, & fundandi ratio. Defendunt hanc sententiam Caiet. 1.p. quæst. 28.art. 2. Fert. 4. contra gent. 14. Capreol. 1.dist. 30. quæst. 1. quos sequutus est P. Rub. in Prædic. cap. 7. quæst.

2. Reificienda est hæc sententia ex dicendis §. 3. vbi probabo modum istum esse superfluum, & illo secluso intelligi subiectum relatum simile, & æquale, sed præcisè ex eo quod existant duo subiecta alba diei similia, & ex eo, quod existant due quantitates utraque palmaris, vel utraque vñaris dieiæ equalia, & sic in aliis relationibus, pro quibus absque necessitate figuratur modus iste superadditus, nunc tamen hac ratione praetermissa, quam in posterum referuo, à posteriori impugno prædictum dicendi modum.

3. Primò sequitur ex hac sententia ad leuisimum motum aristæ produci, in omnibus entitatibus creatis modum quendam superadditum, & calum empyreum inmodum beatorum animos physicè mutari per receptionem talis modi. Sequelam probo: mota aristæ producitur præsentia quædam cum qua relationem habent identitatis relique præsentia creatæ eiusdem speciei cum illa, & relationem diuerteratis relique omnes entitatis, que non sunt eiusdem speciei cum ipsa: ergo mota aristæ reliquis omnibus entitatibus creatis aduenit noua relatio identitatis, vel diuerteratis, sed hæc relatio consistit in modo modum superaddito intrinsecè inherente rei relate: ergo omnibus entitatibus aduenit modus realis intrinsecè inherens: ergo mutantur omnes entitatis creatæ, ex eo præcisè, quod leuis aristæ moueat. Consequentiam admittunt, & consequens devoutor authores huius sententiae, quod mihi quidem absurdissimum est, ne tamen videamur abfere ratione tradere illud, quod prima dicitur apprehensio, ratione probo consequens nullatenus sufficiendum esse. Producatur præsentia aristæ existentes Matrii (idem dico de quacumque alia entitate producta) nihil est quod determinet corpus existens Parisis, vt producatur modum illum relationis quo referatur ad præsentiam, seu entitatem denuo producta: ergo corpus illud quod antequam produceretur illa entitas, modum relationis non producerebatur, non illum producere, postquam talis entitas fit producta. Respondebis nouum terminum Matrii productum determinare corpus existens Parisis ad relationem producendam, quam antea ex defectu termini non producebat. Contrà: terminus iste valde distat à subiecto productu talis relationis: ergo nihil potest influere in relationem neque aliquo modo determinare fundementum, vt talem relationem producat. Vrgo exteriorius iste nihil physicum, neque morale potest præstare, ratione cuius determinet corpus existens Parisis ad relationem producendam: ergo nullo modo potest illud determinare ad productionem talis relationis. Nihil potest physicè per se, patet, quia etiam ad id præfundum virtutem haberet ratione distantia non posset talem virtutem exercere: non posse aliquid morale præstare, seu moraliter determinare productionem talis relationis sic probo. Si terminus produktus determinaret moraliter relationem producendam à fundamento distanti, est exigendo vt Deus præberet concursus ad talem relationem producendam, sed terminus iste non exigit illam, quia nulla entitas exigit aliquid, quo ipsa non indiget, ergo. Terminus non indigere tali relatione probo ex eo, quod terminus illi referendus non sit per relationem inherenter in subiecto distanti, quam ipse est terminatus, sed per relationem ipsi affixam respectu cuius non se habeat vt terminus, sed vt fundementum. Instituisse ergo debuerat natura sollicitos quosdam tabellarios, qui ad productionem cuiusvis entitatis reliqui alii nuncius deferant, atque certiores facerent nouum terminum advenire, vt illico in nouas erumperent relations, terminus enim longè distans nihil posset præstare ad tales relations producendas.

4. Dices fundamentū semper esse in acta primo ad relationes omnes producendas, has tamen non producere quovis adueniat terminus, qui quelibet relatio essentia litere dependet à proprio termino, sine quo nequit existere. Äquè mihi difficultis est dependentia relationis à termino longè existenti, ac determinatio ad relationem producendam ab eodem termino, & ideo ratione supra facta solutio impugnanda est. Terminus est valde distans à relatione: ergo nullo modo potest in illam influere: ergo nulla ratione potest relatio à termino distanti dependere.

Franc. de Oviedo, Philosoph. Tom. II.

Melius forsitan responderetur quilibet entitatem per se ipsam exigere à Deo concursum ad producendam relationem respectu omnium entitatum existentium, quæcumque sint de facto existentes, & ad conservandam eamdem relationem dum illius terminus perseverat, ex vi cuius exigentia non debetur Petro existenti Matrii concursus ad relationem, ex vi cuius constituitur dierus à Ioanne producendo Parisis, quovisque Ioannes fuit productus, & in primo instanti, in quo Ioannes fuit productus incipit deberi, non propter exigentiam noui termini aduenientis; sed ex vi antiquæ exigentiae ratione nouæ circunstantie, productionis Ioannis, quæ posita debitus est concursus exigentia, cui antea non debebatur, quia non erat purificata conditio, sub qua dari exigebat talenm concursum, quem non petebat ab solutè dandum, sed dandum si existeret terminus, & pro illa mensura pro qua existeret talis terminus. Hic aptior modus, si aptus aliquis ad prædictam sententiam defendendam, verumtamen quantis subiectis difficultibus ex secunda impugnatione, quam conficio contra prædictam sententiam, quæque solutione hanc euenterclarè constabit.

5. Infero secundò ex prædicta sententia posse Deum constitutere simile corpus album, etiam si nullum album existat neque existerit, aut exiturum sit in rerum natura, & æqualem quantitatem viuè existentem in rerum natura, & Patrem hominem, qui nunquam genuit, & sic de omnibus alijs relationibus, quæ poterunt subsistere sine termino. Sequelam probo: hominem esse Patrem, corpus simile, & quantitatem æqualem non est formaliter terminum exire, sed subiectum relatum habere talenm modum distinctum à termino; sed poterit Deus supernaturaliter producere talenm modum destructo termino, seu nunquam producto: ergo poterit Deus constitutre fundementum relatum ratione prædicamentali termino non existente. Minorem probo: in qua tota argumenti difficultas sita est. Modus ille relationis tantum dependere potest à termino, vt suprà dicemus, quatenus illius fundementum tantum exigit illius productionem pro illa mensura, in qua terminus existit, sed Deus potest præstare concursum ad talenm modum producendum, & illum producere ultra exigentiam fundimenti: ergo poterit illum producere termino non existente: ergo poterit producere paternitatem in Petro, etiam si Petrus nullum genuerit filium, & sic de aliis relationibus. Dices relationem dependere à termino tanquam modum à re, quia non est tantum modus fundamenti, sed etiam termini, sicuti actio est modus non solum principij actiui, & passivi, sed etiam termini. Contra hanc solutionem procedit argumentum supra factum, quod iterum brevissime attingo. Relatio naturaliter existit, & conservatur termino valde distanti nulla facta applicatione mediata, neque immediata: ergo potest physicè dependere, neque tanquam modus, neque ratione aliqua à termino longè distanti: dependentia moralis potest suppleri à Deo, qui potest contra causarum exigentiam operari: ergo relatio, neque vt modus, neque ratione alia potest habere dependentiam à termino, & adeò strictam connexionem inire cum illo, vt non possit Deus illam sine termino producere, & conservare. Eadem ratione infertur ex hac sententia posse Deum facere vt Petrus, qui genuit Ioannem non sit illius Pater adhuc in illo instanti, in quo illum gignit, & vt duo alba utrumque vt octo non sint similia, & vt duplex quantitas utraque palmaris, & neutra aliam excedens non sint æquales quia cum paternitas similitudo, & æqualitas consistat in modo superaddito fundamento, & termino, & ratione fundandi, potest Deus his existentibus contra illorum exigentiam non prebere concursum ad talenm modum producendum, quo modo non productio deficit formalis relatio, & extrema relata non erunt.

7. Contra eamdem sententiam à posteriori iterum arguinētor. Si relatio distinguatur à fundamento, & termino, yna relatio fundaret aliam, relatio enim identitatis inter Petrum & Ioannem est: diuersa à relatione similitudinis inter duo alba, ac prædicta fundaret aliam relationem, & hæc aliam, & aliam, & sic in infinitum procederetur. Respondent aliqui relationem non indigere alia relatione superaddita vt referatur, sicuti præsentia non indiget alia superaddita præsentia vt sit præsens, neque actio actione superaddita, vt dependat à principio effectu, sed per ipsam referri, sicuti per se ipsam sit præsens præsentia, & dependens, seu producta productio cuiuslibet termini: Contra præsentia tantum per se ipsam sit præsens spacio cui præsentia

E e subiectum,

326 METAPHYS. Controu. IX. De quarto membro diuid. quod &c.

subiectam, quod afficit, v.g. praesentia, qua ego praesentor Compluti, per se ipsam praesentatur Compluti, cui non potest non esse praesens: at vero si talis praesentia contingenter praesentanda esset Toleti, alia indigeret praesentia superaddita: idem dico de actione, qua per se ipsam dependet a principio activo, a quo confituitur terminum dependentem, & a quo non potest non dependere: si vero talis actio inciperet dependere ab alio principio, a quo non confitueret suum terminum dependentem, & a quo posset non dependere, indigeret alia dependentia superaddita. Sed relatio identitatis inter Petrum, & Ioannem non tantum referretur ad Petrum, & Ioannem, sed referretur ad relationem similitudinis inter duo alba, ad quam posset non referri, & ad quam non constituit relatos Petrum, & Ioannem: ergo indigeret alia relatione superaddita vt referatur ad illam relationem similitudinis, ad quam contingenter refertur, & diverso modo, quo refert propria extrema, quia hoc referuntur ex vi illius relationis identitatis, & relatio ipsa identitatis refertur ad relationem similitudinis relatione diversitatis. Rem declarat unio integralis quantitatis, qua non per se ipsam, sed per aliam uniuersitatem diversae rationis unitur unione integrali materiae, quam informat, licet per se ipsam unitur partibus quantitatibus, quas integraliter unit.

8. Dices relationem identitatis inter Petrum, & Ioannem non posse non referri relatione diversitatis, ad relationem similitudinis inter duo alba, & proinde per se ipsam referri. Contraria: duo alba ex suppositione, quod utrumque existat, non possint non referri, & tamen infra haec sententia ex eo, quod quolibet scorsim existens possit non referri utrumque referri per relationem superadditam, & neutrum per se ipsum ergo eadem ratione duas relationes quatumque libet existens sine alia potest non referri, non referiatur per se ipsam, sed per aliquid superadditum, etiam si utrumque existens non possit non referri. Vidi aliquos recentiores eximi laborantes in hoc procello in infinitum vitando, quorum laborem laudarem, si ad rem aliquius momenti defendenda esset suscepimus, in hac tamen materia non possum non illum improbum censere, cum causam tantum cuiusdam opinioris iam exolex defensandae suscipiat, & hoc adhuc non assequantur. Alij absque vila formidine tunc processum in infinitum admittunt, alteriusque nihil absurdum contineri in effectibus qui ab una determinata omnium causa descendunt, tanquam esse vitandum in causis a parte ante, ita ut prohibeat ad aliquam primam peruenire, a qua effectus omnes originem trahant, nec tantum intendit Arist. & cum illo Philosophi omnes qui vnam primam omnium causam rerum esse demonstrant, cui veritatem non refragatur processus ad infinitum in effectibus, quibus vnum primum principium, ante quod non sit aliud, potest designari. Sic perdocte, & acutè fatis rem tractabat sapientissimus quidam Magister meus, cuius instructus disciplina facile fatus facerem omnibus rationibus, que contra hanc doctrinam possent adduci. Verumtamen ad alia majoris momenti eam adseruare, nec tanti emo relations superadditas defendere, quas hoc argumento sublato à Philosophia exterminare.

S. II.

Impugnatur sententia de connotatu.

¶ Ater Soar, disp. 47. Met. sect. 2. & n. 21. docet relationem non distinguiri realiter a fundamento, connotare tamen termini existentiam, vt tribuat denominationem relationis, ita ut deficiente termino non aliquid relationis deficit; sed tantum id, quod requiritur, vt ipsa relatio identificata cum fundamento fundamentum denominaret relationem, quia denominationem hanc relatio non tribuit, nisi cum connotatione ad existentiam termini, qua deficiente deficit denominatio. Sententiam hanc multi sequuntur recentiores, illiusque doctrinam plerique tradunt auctores, ut defendant non dari modum unionis superadditum inter materiam, & formam, neque praesentiam distinctam a subiecto, quod est praesens, neque actionem medianam inter principium effectuum, & terminum, sed unionem, praesentiam, & actionem identificari cum subiectis, quae constituant unitam praesentiam, & efficientiam, illiusque non tribuere suam denominationem quovisque supponatur connotatum, ratione cuis album non est formaliter relatum, etiam si habeat relationem identificata in secundum, quovisque adueniat aliud album, quod sit connotatum huius relationis: neque principium

effectuum, v.g. Deus, qui ab aeterno existit, habet hoc, quod est esse actu efficiens ab aeterno, sed tantum tempore, quia in tempore incipit esse connotatum huius actionis identificata cum Deo, quod est terminus, qui ex vi illius producitur, quo deficiente aetio identificata cum Deo non distribuit denominationem principii actu efficiens. Sic in pluribus aliis materialibus philosophantur scolares huius cœdi modi, quos hodie vulgus *connotatores* appellant. Doctrinam hanc impugnant multis in locis Hurtad. & Amagiste precipue disp. 12. Log. sect. 8. ille dispositione & Mat. sect. 3. subl. 7. in eamdem inuehuncntur plerique recentiores, illam ego in hunc locum impugnandam remisi, ne palli illius impugnationes reperirem, ubi illam penitus evenerem.

Argumentor primò contra hanc sententiam. Deficiente connotato non deficit aliquid intrinsecum relationi seu aliquid pertinens ad illius formale constitutum: ergo permanet totu id, quod formaliter est relatio efficiens formaliter subiectum omnino eodem modo: ergo deficiente termino subiectum permanet eodem modo relatum, & formaliter erit relatum eadem ratione, qua relatum etiam est eius termino. Probo consequentiam subiectum non constituit relatum per terminum, sed per relationem formaliter ut efficiens subiectum, sive per identitatem, sive unionem superadditam: sed permanet eis eadem relatione eodem modo auctente idem subiectum deficiente termino: ergo deficiente termino subiectum, seu fundamento manet cum toto illo, per quod constituebatur relatum, eodem modo illo affectum ergo permanet eodem modo relatum. Subiectum, seu fundamentum non constituit relatum adhuc inadæquare per terminum fatius auctores huius sententiae, & probat P. Soar, quia ratio formalis referendi debet distinguiri a termino, quem illa ratio respicit, alias id est seipsum resipicere. Fundamentum manet cum eadem ratione formalis, ex vi cuius constituitur relatum, & eodem modo illa affectu, etiam terminus deficit: sicut detur facilè. Ratio formalis referendi est relatio relatio identificata cum fundamento: fundamentum permanet idem deficiente termino: ergo ratio formalis referendi identificata cum fundamento eadem permanebit. Modum quo ratio formalis referendi subiectu auctit, semper esse eundem eadem ratione euincitur. Ratio formalis referendi non informat subiectum, seu fundamentum relatum per informationem superadditam, sed per identitatem: ergo dum ratio formalis seu relatio est eadem, permanet eadem identitas cum fundamento, & eadem informatio. Permanente eadem ratione formalis referendi, seu eadem relatione, cum eadem informatione respectu eiusdem subiecti, permanentum idem relatum formaliter ut relatum, sic euincit. Relatum, formaliter ut relatum, & ut formaliter dicens denominationem relati est totum quoddam includens subiectum, relationem, & modum, quo relatio subiectum auctit, sive hoc realiter distinguuntur, vel identificentur. Sed haec omnia manent omnino eadem: ergo totum manet omnino idem, quia totum non distinguuntur a partibus, & ratione.

Respondent nonnulli deficiente termino permanente ut totum id, quod relatio dicit in recto, & deficeret, quod relatio dicit in obliquo ex cuius defectu subiectum non denominatur formaliter relatum. Contradic, quod deficit, & relatio dicit, non in recto, sed obliquo, vel formaliter per seipsum denominat saltem inadæquat subiectum relatum, vel non. Si denominat formaliter saltem inadæquat, etiam in obliquo importetur subiectum relatum, i.e. ratio formalis relationis non est identificata, adequaret eis subiecto, sed includit terminum, eti in obliquo importatur: ergo relatio formaliter ut relatio dicit fundamentaliter, & terminum, quod negat P. Soar, & cum illo connotatores, qui ratione formaliter relationis a termino distinguunt. Si terminus in obliquo importatus, neque inadæquat denominat subiectum relatum: ergo remanet tota forma adæqua, à qua subiectum denominatur, etiam terminus deficiat, ergo eodem modo denominabit subiectum. Recurre ad rationem suprà consecutam. Adhuc distinguunt nonnulli, qui dicunt terminum importatum à relatione denominare subiectum in obliquo. Inania verba. Terminum denominare in obliquo subiectum relatum, vel dictum terminum importatum in obliquo denominare fundamentaliter, ita ut ratio obliqui tantum se teneat ex parte termini, & non ex parte denominationis, vel dicit terminum importatum in obliquo denominare subiectum obliquum, seu denominatione obliqua. Hoc secundum scultrā diceretur quia fundamen-

12 fundamentum tantum habet unam simplicem denominationem relati, quæ eadem est, & omnino simplex: ergo omnia, quæ tribuant denominationem relati, carent omnino tribuunt, sive rectam, sive obliquam: ergo non potest fundamentum habere à se, seu à relatione secum identificatam rectam denominationem relati, & à termino denominacionem obliquam. Si dicatur primum infertur necessaria dictio: denominationem simplicem relati provenire à fundamento, quod est in recto, & à termino, qui est in obliquo, & relationem formaliter dicere fundamentum, & terminum, quod renunt concedere huius dicendi modi sectatores.

Respondent alij terminum non esse rationem formalem denominandi subiectum relatum, esse tamen conditionem, sine qua non potest subiectum tale denominari. Euasione hanc efficaciter impugno. Condicio debet distinguui ab illo, ad quod est conditio: sed posito termino nihil ponitur distinctum ab illo: ergo terminus non se habet vt conditionem. Negabis minorem, & dices posito termino ponit denominationem. Contra: denominatio vel sumitur pro ipsa nominis impositione, quæ est valde extrinseca subiecto, seu pro re significata nomine ipsum. Si sumatur pronominis impositione ad hanc tantum potest esse conditio id, quod est conditio ad rem significatam per nomen, & ad formam, per quam formaliter subiectum est relatum: ergo vt terminus sit conditio ad hanc nominis impositionem debet esse conditio ad id, quod significatur per hoc nomen relatum, vel debet esse id, quod formaliter constituit illius obiectum significatum, videlicet hoc concretum relatum, quod est formaliter esse relationem: Terminum non posse esse conditionem ad rem significatam per nominis impositionem sic probo. Posito termino nihil reale ponitur distinctum ab illo: ergo non potest esse conditio respectu alicuius, quod ponatur. Probo antecedens: fundamentum exitebat antequam existeret terminus: ergo terminus non est conditio ad fundamentum: ergo non est conditio ad aliquid, quod cum fundamento sit identificatum, quia nequit terminus esse conditio ad positionem alicuius identificati cum fundamento ad quod non est conditio, alia est, & non est conditio respectu eiusdem, quia non est conditio fundamenti, vt supponimus, & alia est conditio alicuius identificati cum fundamento, ex quo inferetur esse conditionem ipsius fundamenti, quia quidquid conuenit entitati respectu alicuius, conuenit respectu totius, quod cum illo est identificatum, sed posito termino nihil datur distinctum à fundamento, & termino: ergo nihil datur respectu cuius terminus possit esse conditio. Nihil dari distinctum à fundamento, & termino, posito termino statut sententia, quam impugno, quæ afferit posito termino fundatum per se ipsum abque alio superaddito referri.

13 Obscurioribus terminis rem alij confundere intendunt, & vim argumenti effigere, afferentes deficiente termino permanere fundatum, & permanere relationem identificatam cum illo, quod entitatem non verò permanere relationem quod formalitatem, ita non tribuere effectum formale, neque denominare subiectum relatum. Contra hunc dicendi modum sic impugno. Relatio quod formalitatem, vel est identificata cum fundamento realiter, & physicè; vel ab illo distinguuntur realiter & physicè: Hoc secundum non potes admittere, ne concedas rationem formalem relationem superadditum fundatum, quod tua sententia negat: ergo debes dicere relationem quod formalitatem non distinguui à fundamento. Tunc sic: relatio, quod formalitatem, est identificata cum fundamento: ergo permanente fundamento permanet relatio quod formalitatem, implicat enim ex duobus identificatis unum deficere, & aliud permanere. Sed deficiente termino relationis permanet fundatum: ergo permanet relatio quod formalitatem, quod est identificata cum fundamento. Confirmatur: Relatio quod entitatem, & quod formalitatem non distinguuntur realiter, & physicè: ergo permanente relatione quod entitatem permanet relatio quod formalitatem: Antecedens probo: relatio quod entitatem, & quod formalitatem identificatur vni tertio, videlicet fundamento: ergo identificantur inter se. Rursus relatio quod formalitatem realiter est entitas: ergo relatio quod formalitatem, & relatio quod entitatem realiter non distinguuntur: ergo implicat deficere relationem quod formalitatem, quoniam deficere relatio quod entitatem, & implicat permanere relationem quod entitatem, quoniam permaneat relatio quod formalitatem. Subdistinguunt

Francisc. de Oviedo, Philosoph. Tom. I I.

iterum recentiores: relatio quod entitatem, & relatio quod formalitatem sunt idem: quod entitatem concedo, quod formalitatem nego; Attendas obsecro, quomodo in ipsa distinctione membra distinctionis confundunt, distinctionē relationem tanquam in membra opposita in relationem quod entitatem, & quod formalitatem, & rursus cum illis obsecitur, relatio quod entitatem identificatur cum relatione quod formalitatem subdividuntur: identificatur quod entitatem, concedo; quod formalitatem, nego, quæ distinctione supra quodcumque ex duabus extremitatibus cadat, secundum unum membrum illud replicat, & secundum aliud per oppositum contrahit. Hoc notato solutionem euero: Relatio quod entitatem, etiam si subdividatur in relationem quod entitatem, & quod formalitatem, vt incepit traditur distinctione prædicta, non distinguitur realiter sumpta quod entitatem, & quod formalitatem, & idem dico de relatione quod formalitatem eodem modo divisa: ergo implicat relationem quod entitatem, & quod formalitatem identificari quod entitatem, & non identificari quod formalitatem.

14 Dicunt alij relationem quod entitatem, & quod formalitatem distinguui in obliquo, & per connotata. Contra hos redi discursus suprà factus contra illos, qui absolute dicebant relationem distinguui à fundamento ratione connotata extrinsecè, & in obliquo, & non in recto.

Efficacissimè arguo contra hos connotatores. Implicat esse albedinem in subiecto apto ad componendum hoc concretum album, & illud de facto non componere, cum concretum formaliter nihil aliud sit, quam subiectum, forma, & informatio: ergo implicat esse relationem in subiecto cum omni informatione requisita, quæ non distinguitur ab ipsa relatione, & subiecto, quod informat per identitatem, quin subiectum constitutatur. Concedunt antecedens aduersarij, & negant consequentiam, quia albedo est forma absoluta nullum habens connotatum, neque illo indigena, vt præstet suum effectum formale, ac proinde ex defectu connotati non potest illum non præstare. Relatio autem est forma respectiva respiciens connotatum, & illo indigena, vt præstet suum effectum formale, ex defectu cuius potest illum non præstare. Contra hanc solutionem instauratur ratio supra facta. Adhuc in concreto respectu effectus formalis non distinguitur à toto composto, toto videlicet relato, quod tantum dicit subiectum, relationem, & informationem: ergo his præcisè positis erit constitutum hoc concretum relatum, sive terminus ponatur, sive non ponatur. Exemplum desume in hoc concreto cognoscens, quod est respectuum, & connotatum obiectum cognitionis, quia tamen intrinsecè, & formaliter tantum dicit viens ut subiectum, & cognitionem, vt formam, & informationem cognitionis ad subiectum, sive identificatam, sive distinctam à cognitione, posito viente cum cognitione illud informante, ponitur hoc concretum cognoscens, sive ponatur, sive non ponatur obiectum.

15 Ne tamen iterum vanè repetas inanem illam distinctionem recti, & obliqui, ex his, quæ prædicta solutio admittit conclusionem impugno. Forma relativa potest esse quod entitatem, & non quod formalitatem ex defectu connotati, & hoc incipiente incipere præstare effectum formale, quem ante eadem existens quod entitatem non præstabat: ergo omnes actus vitales intentionales, visio v.g. auditio, sensatio interna, intellectio, & volitio, possunt esse identificati cum anima, cui non præstabant suum effectum formale, quovisque vnicuique proprium adueniat connotatum, quo adueniente anima cognoscere incipiet, non quia nous producatur cognitionis, neque quia haec incipit quod entitatem, sed quia nouum aduenit connotatum, & cognitionis, quæ ante era erat quod entitatem identificata cum anima, incipit modò esse quod formalitatem, & præstare formale effectum, quem ante non præstabat. Dices ad hos intentionales actus requiri has, vel illas dispositiones, seu compunctiones potentia respectu illarum v. g. speciem impressam ad visionem producendam, quod signum est visionem non solum quod formalitatem denuo assurgere, sed quod entitatem incipere. Non satisfacis, quia medijs dispositionem, & de organizationem potentia, & specierum impressiarum productionem dicam ego requiri tanquam connotatum, vt visio, quæ ante era erat quod entitatem incipit modò quod formalitatem. Imò secundum hanc doctrinam de medio tollerem species impressas, quia has

Ecc 2 tantum

tantum opponimus, ut loco obiecti efficienter producant actum intentionalem, qui non potest produci ab obiecto distanti, in hoc autem philosophandi modo necesse non est actum intentionale denuo produci, quando anima ex vi illius incipit sentire, aut cognoscere, sed tantum tunc incipere quoad formalitatem, ad quod sufficit praesentia obiecti, medio, vel distantia non impediente, quia et si hoc nimis extrinsecum sit actu, etiam productio alii Romae exercita, est nimis extrinseca albo existenti Compluti, & relationi cum illo identificata, & tamen sufficiens est ut huc, quia antea tantum existebat quoad entitatem, iam extiterit incipiat quoad formalitatem.

17 Vtimum confuto doctrinam istam de connotatis exemplo, quo eam explicant, & probant illius sectatores petitum ex actibus liberis Dei. Afferunt in Deo de facto dari actus liberos voluntatis, & scientiae visionis, qui potuerunt non esse Deo omnino intrinsecè invariato, & de facto sunt ratione connotati, quod si desiceret, actus liberi Dei desiceret, non secundum entitatem quia nihil intrinsecum Deo potest desicerre secundum entitatem, sed tantum secundum formalitatem, hoc est existere illorum entitas, & tamen non Deum constituerent formaliter volentes tale obiectum, illudque cognoscentes scientia visionis. Hoc inquam exemplo doctrinam hanc confuto, quia difficultas hec de constitutio actuum liberorum Dei est omnium maxima, quas tota continet Theologia, & nullus ingenuus Theologus reperitur, qui non fateatur nostro intellectui esse insuperabilem, & qui non configuat ad infinitum, & incomprehensibilem Dei perfectionem, ratione cuius illi absque illa repugnancia conueniat illa, quia noster intellectus vix potest sine repugnancia apprehendere, & ne indecorè vi formæ in hac materia opprimerentur, quam plures Theologi, qui distinctionem virtualem in Deo sunt meditati, quia in materia de Trinitate, & in actibus liberis Dei difficultatem formæ nonnulli declinant: ergo hac ratione in rebus Philosophicis, & purè naturalibus, nonque grauiorū momenti discurrendo, in quibus faciles alij dicendi modi supersunt, est omnia æquæ difficilia reddere cum mysterio Trinitatis, abstrusioribus proprietatibus Dei optimi maximi, cuius omnia intrinseca vtpotè per essentiam infinitam longè superant intellectus captum, qui superari non debet natura tenuis valdeque imperfectæ relatiuncula, aliarumque entitatum, ad quas explicandas eandem viam iniuste connotatores, quia aliqui Theologi intendunt effugere illa, quia ad intrinsecam Dei per essentiam infiniti spectant, quos plures alij adhuc in hac materia non tutè illum fuisse aggressos existimant.

18 Eadem sententiam sic impugnat Arriaga. In sententia aduersariorum non potest incipere noua denominatio sine noua entitate: ergo non potest incipere noua denominatio intrinseca sine noua intrinseca entitate, quia intrinseca denominatio non potest nisi à noua intrinseca entitate procedere. Hanc rationem læè insequitur Arriaga, cui respödebunt Connotatores incipere nouam denominacionem, quia incipit noua entitas intrinseca quoad formalitatem, etiam non incipiat quoad entitatem, quia principio quoad formalitatem intrinsecam potest procedere tanquam à conditione extrinseca à connotato extrinsecè posito. Difficultates aliasquibus se implicant connotatores ex hac doctrina negantes modos visionis superadditos, actiones distinctas à principio actiuo, presencias distinctas à re præsentis propriis locis expendo, vbi de his modis disputationem instituo.

S. III.

Propria sententia.

19 Sentio relationem prædicamentalem non distinguere à Fundamento, & termino, & ratione fundandi: sententiam hanc defendunt communiter Nominales, Ochamus in 1. dist. 30. q. 1. & dist. 32. quæst. 1. Gregor. in 1. dist. 28. q. 2. Mar. q. 32. art. 1. Heracl. 1. dist. 3. art. 1. & quodlib. 7. quæst. 15. & quodlib. 10. q. 1. Alen. 5. Metaph. text. 20. Lau. 5. Metaph. quæst. 22. Soncin. quæst. 28. quiclicet affirmet oppositam posse defendi, afferit ramer hanc fibi magis placere. Stant pro eadem sententia quā plures authores afferentes relationem non distinguere à fundamento, qui tandem intendunt non dicere aliquid intrinsecè fundamento superadditum, sed tantum ex fundamento & termino resultare denominacionem relati, id est que afferunt relationem à fundamen-

to non distinguere, quia hoc in recto, & illud in obliquo significatum importat. Tenent eandem sententiam Hurtæ, disp. 15. Metaph. seçt. 2. & Arriag. disp. 12. Logica seçt. 3. & omnes politiores recentes huius temporis. Angelicum Doctorum nobis eandem tradidisse sententiam clarissimi testimoniis aperte conuinxit Hurt. quia nullam non violenter tam in aliis sensum explicacionem pati possunt, illa non refero, quia nimis longa, & facile legi possunt apud Angelicum Preceptorum quæst. 7. de potentia art. 8. & opific. 4. tract. 5. de prædicamento ad aliquid, c. 2. & c. 3. Pro eadem sententia refutat etiam Arist. qui dixit ad relationem nostra per se motum, hoc est non dari speciale actionem, quod signum est non esse speciale entitatem distinctam à fundamento, & termino: huiusmodi tamen testimonia laxè nimis solent interpretari, sed non his multum fido, & ad rationem deuenio.

Defumo primam rationem ex vulgaris solidoque principio. Vbi nulla est separatio, nullum signum est distinctionis. Sed posito fundamento, & termino cum ratione fundandi, si hæc ab illis distinguuntur, nulla inueniuntur, neque inueniri potest separatio relationis ab illis: ergo relatio ab eisdem non distinguitur. Dices separari à singulis scilicet sumptis, licet non separaretur ab omnibus simul existentibus. Benè est, hæc separatio arguit distinctionem à singulis scilicet, & non ab omnibus simul sumptis, quia ab illo est distinctionis, à quo potest esse separatio, sed separatio est à singulis, & non ab omnibus simul sumptis: ergo distinctionis est à singulis, & non ab omnibus simul sumptis. Virgo postio Petro, & Paula in rerum natura, seclusa quilibet alia entitate distincta Petrus, & Paula manent eiusdem naturæ, & eiusdem essentia, & positis duobus alios vi quatuor, seclusa quacumque alia entitate, sunt similia, & possunt duabus quantitatibus vlnaris, nulla alia interuenient entitate, sunt æquales, & eo ipso, quod vitrariae vlnaris percipiatur intelligentia, æquales nulla alia forma, adhuc per intellectum, percepta: ergo relatio identitatis, similitudinis, & æqualitatis, separari non possunt ab fundamento, & termino, neque aliquid addute ab illis distinctionis. Idem dico de relationibus secundi generis. Da mihi Petrum genitum fusile à Ioanne secluso quacumque alio modo Ioanni inherente, quem Deus non produxit, vel quem ego mente præscindo, ex eo præcisè, quod Petrus fuerit à Ioanne genitus, Ioannes dicitur Pater, & Petrus filius: ergo fructu nouos alios modos inherentes Petru, & Ioanni, vel prædicatum aliquod intrinsecum in Petru & Ioanne meditans, ut vnu dicatur Pater, & alter illus ergo relatio paternitatis nihil aliud est quam ab hoc homine illum processisse.

Respondent aduersarij duo alba, ac reliqua prædictæ. Ut trema secluso modo superaddito, & formalitate intrinsecæ esse similia, & relata fundamentaliter, & non formaliter. Contrà: utraque quantitas assignata est palmaris, scilicet quocumque modo superaddito, & quocumque prædicto intrinseco, & illarum neutra alteram excederet: ergo formaliter essent æquales. Probo consequentiam, illa æqualia dicuntur quae commensurari possunt, & quorum neurum excedit alterum: sed duæ quantitates vlnares quocumque alio secluso possunt commensurari, & neutra alia excederet: ergo essent æquales. Si dicas hanc commensurationem quantitatibus absque aliecius excessu, secluso modo alio positivo arguire æqualitatem fundamentaliter, & non formaliter, inquirō, ex quo principio inferas illam æqualitatem formaliter, quam agnoscis supra æqualitatem, quam ego assigno, & tu fundamentalem appellas: Virgo destruit Deus æqualitatem quam appellas formaliter, vel illam mente præscindamus, & remaneat tantum illa, quam ego assigno, & tu fundamentalem appellas. Tunc rogo, ex quo capite desiderabimus modum illum in quantitatibus, vel qua diuersa ratione de illis agimus, ac nunc agimus. Certè talis modi defectum nusquam experiri sicutine que illum præsentem nunquam experti sumus, sed eodem modo quantitates illas æquales vocabimus ex eo, quod modus quantitates illas æquales vocabimus ex eo, quod neutra alteram excedat: ergo modus ille neque ab hac denominatione æqualitatis quantitatibus convenienter, neque ab alio aliquo principio à priori, vel à posteriori nobis innotebit: ergo sine fundamento fingitur. Idem argumentum fit in relationibus secundi generis, præcisè enim ex eo, quod Ioannes Petrum generit nullo habito respectu ad modum alium, abolutè vocamus Ioannem Patrem Petri, & non modum illum inquirimus, ut pleno ore Joannem

Ioannem Petri patrem appellemus; sed tantum rogamus an ab illo fuerit genitus, ex qua generatione præcisè quocumque alio fecluso fundamentum desumimus ad denominationem patris Ioanni tribuendā, quam tribuunt docti, & indocti, qui nunquam modum superadditum, neq; prædicatum intrinsecum paternitatis excogitarunt. Ex quo inferunt denominationem hanc à posteriori non arguere modū intrinsecum paternitatis, neq; prædicatum aliquod adæquatè identificatū cum fundamento ac profinde utrumque esse relegandū, cùm neque à priori, neque à posteriori aliquod illorum exter fundamento. Clarius res certatur in relationibus oppositis illis, que fundantur in unitate superadditū: eo ipso quod quātitas vlnaris sit, si cōmensuretur cūm quātitate palmarī illā excedet in extensione: ergo erit illi inqualis, non enim aliā inqualitatē agnoscimus præter excessum, quē habet hęc entitas respectu alterius.

22 Argumentor iterum pro eadem sententia: Deus est diuersus à Petro, qui modo exiit non præcisè per suam entitatem, non per aliquod accidens illi intrinsecè inhärenens: ergo per coëxistentiam ipsius Dei cum Petri eodem modo poterit Petrus constitutū diuersus, ab equo, non per suā entitatem, neq; per aliquod accidens illi intrinsecè superadditum, sed per coëxistentiam sūt entitatis cum equo. Offendunt multi in maiori, qui existimant Deo competere non posse relationē aliquam prædicamentale, adhuc diuersitatis à creaturashorum copiam refert P. Soar. disp. citata, sect. 15 n. 17. Verumtamen hanc relationem Deo conuenienter defendunt Ocham, Greg. Gabr. Mars. & Durand. quod elegerat docuit Anselm, in Monologio c. 24. vbi cùm dixisset Deo nihil accidere posse, quia eit invariabilis, postea sibi obicit: Quomodo non eit particeps accidentis, cūm & hoc ipsum quod maior est, omnibus creaturis, & quo illa dissimilis est videatur accidere. Cui obiectio responderet: sed quid repugnat quorundam, que accidentia diuersitatis susceptibilitas, & naturalis incommutabilitas, si ex eorum assumptione nella substantia consequitur variabilitas? & addit inferiori huiusmodi esse relationes, & ne quis iudicaret ipsū loqui de relationibus rationis, exemplū in creaturis adhibet: Nam ego (verba sunt Anselmi) nec maior, nec minor, nec equalis, vel simili sum homini post annū nascituro, omnes autem relationes has ita nato habere poterō sine omni mei mutatione. Quibus verbis expressè docet Magnus Anselm. Deo has relations inæqualis, & dissimiles sine aliqua sui mutatione in tempore aduenire, tantiq; Doctoris auctoritate, Nominaliū sententia, quam amplector, ab omni censura manet vindicata. Et P. Soar, supr. n. 10. rem docte contemplatus afferunt fatis consequenter concessuros Deo has relations, qui putant has denominations relationias, que possunt de novo aduenire per solam mutationem eius rei, quæ referri dicitur, esse tantum denominations extrinsecas ex coëxistentia extremorum, quia nullum est inconveniens Deum ex tempore denominari ab aliqua forma reali existente in creatura, vt patet in actione creativæ, & in aliis, quæ Deus ad extra operatur. Additq; D. Anselm. in hunc modū dicendi multum propendere, licet illum in fine capitū, vt incertū prætermittat. Hac dixerim ne videatur alicui sine macto consilio has relations prædicantes iuxta principia quæ amplector Deo concedi, quas illi tribuunt Hurt. sup. sect. 2. §. 19. & Arriag. iam citat. sect. 6. n. 8.

23 Ratione probo, eadem proprietate conuenire Deo relationem diuersitatis respectu creaturæ, & relationē causæ respectu cuiusvis effectus, quā huiusmodi relations creature cōpetunt. Non alio fundamento dicimus Petrum esse diuersum ab hoc equo, nisi, quia ab illo specie differt, & habet proprietas, & operationes longè ab illo differentes. Sed Deus summè differt à creature, & habet operationes summè differentes à creature: ergo est diuersus ab illa. Secundū: relatio diuersitatis semper est mutua, lumine enim natura confat hanc esse legitimā consequentiā: hoc est diuersum ab illo: ergo illud est diuersum ab hoc, sed creature est diuersa à Deo: ergo Deus est diuersus à creature. Sic discurso in relationibus secundi generis: hoc principium productuum referri relatione cause ad illū effectum sumit ex eo, quod ab hoc principio processerit actio, ex vi cuius talis effectus fuit productus: sed à Deo processit actio ex vi cuius fuit producta, qualibet creature: ergo Deus habet relationē causæ respectu cuiusvis creature. Dicis relationē diuersitatis non sumi formaliter ex naturarum differentiā, neq; relationem causæ ex actione intercedente inter principium productuum, & effectum productum, sed ex modo quodam, qui ex his resulrat, in entitatis, quæ

Franc. de Oniedo, Philosoph. Tom. II.

sunt capacia illum recipiendi, & cùm omnes creaturæ, sine capaces recipiendi tales modum, fit omnes creaturas specie ab illis differentes recipere modum hunc diuersitatis respectu aliarum, à quibus specie differunt; Deus autem cùm incapax sit recipiendi modum superadditum in capax est habendi relationem diuersitatis, & quancumque aliam. Contrà: possunt Deus, & creatura existere, & infinitè differre secundum essentiam, quin Deus sit diuersus à creatura ergo similiter poterunt existere, quin creatura sit diuersa à Deo, & poterunt existere homo, & equus absque villa relatione diuersitatis, ad quid enim indiget creatura relatione diuersitatis respectu Dei sine qua existit Deus respectu creature, & cur debet esse magis diuersus equus ab homine, quā Deus à creatura: Dices item creaturam habere hanc relationem, quia illius est capax, & Deus illam non habere, quia illius est incapax: Contrā: ego non arguo modū: creatura habet relationem: ergo Deus sed in hunc modum: Deus non habet relationem diuersitatis cuius tu dicas esse incapacem, respectu creature, etiam summe ab illa differat, & nihil in illo desiderat, vt concipiatur longe alius, & infinitè differens à creature: ergo licet ex prædicto entis creati non repugnet creature relatione diuersitatis, illam non habebit, quia omnino illi erit superflua, poterit enim existere sine illa eodem modo differentes à Deo sine diuersitate respectu illius, sicuti Deus differt à creature sine diuersitate respectu huius. Quod si communī apprehensione dicimus creaturam esse diuersam à Deo eadem dicimus Deum esse diuersum à creature: ergo concedenda est mutua relatio diuersitatis inter Deum, & creaturam, vel à Deo & à creature releganda: sed omnes afferunt creaturam dicere diuersitatis relationem respectu Dei: ergo debent concedere Deum dicere relationem diuersitatis respectu creature.

24 Si dicas Deū referri relatione diuersitatis fundamentaliter & per rationē, non vero reali, & formalis relatione: Idē dicā ego de creature respectu Dei, non enim majorē diuersitatē desiderat creature respectu Dei, quā Deus respectu creature. Rursus relationē hanc respectu Dei nullam dicere imperfectionē cōuincit manifeste Anselm. Hec relatio aduenit Deo absq; sua mutatione ex positione termini extrinseci, sicut illi in tēpore extrinsecū aduenit relatio Creatoris, & Domini: ergo nullā imperfectionem dicit in Deo Relationes has non competere. Deo per suammet entitatem sic probo. Quidquid competit Deo per suam entitatem conuenit Deo per aliquod intrinsecū, & etiam illi liberē conuenient, & dependenter à connorato extrinseco conuenit ab æternō, sed relations has non conuenient Deo ab æternō: ergo non illi conuenient per aliquod intrinsecū. Major est inconcusa apud omnes Theologos, qui constanter defendunt actum liberum diuinā voluntatis, & actum scientiæ visionis circa illius obiectum, qui antecedenter potuerunt non esse in Deo; eo ipso quod sint, esse ab æternō, & Deum non posse in tēpore cessare à decreto libero, quod habet, neque in tempore incipere habere aliquod decretum, quod ab æternō non habuit, licet antecedenter potuerit ab æternō non habuisse decretum liberum, quod modū habet, & habuisse, quod modū non habet quia actus diuinæ voluntatis conuenit Deo per suā intrinsecā entitatem, & non per aliquid extrinsecū, per quod formaliter constitutus volens, sicut constitutus efficiens per extrinsecam actionem. Eadem ratione inferunt Theologi scientiam visionis non posse in tempore incipere in Deo, etiā connotet obiectum liberē productū, quia Deus cognoscit, non formaliter per extrinsecum obiectum; sed per actum internum intellectus diuini, & nullus actus internus diuini intellectus, aut voluntatis, seu nihil, quod Deo per suāmet conuenit entitatem, potest illi in tēpore, & non ab æternō competere. Relations has non posse cōpetere Deo ab æternō certum est, quia Deus non potest esse diuersus ab eo, quod non est, vt rectè docuit Anselm prædictis verbis: Nam ego nec maior, nec minor, &c. sed creature nō sunt ab æternō: ergo non potest Deus ab æternō ab illis esse diuersus. Consequentia prioris enthymematis facti in hoc argumēto efficax est, quā sic confirmo. Non minus capax est creature, quā Deus denominationis extrinsecæ ab aliā forma extrinsecā procedentis: sed Deus potest denominari diuersus, & inqualis, & relatus relatione causæ à coëxistentia ipsius cum termino relationis extrinsecō Deo: ergo creature poterit huiusmodi denominations accipere ab eodem extrinsecō termino, seu à coëxistentiā ipsius

E e 3 tia ipsius

330 METAPHYS. Controv.IX. De quarto membro diuidenti, &c.

tia ipsius cum illo, quod dicitur relationis terminus, & hac coexistentia dici relata seclusa quacumque alia relatione adaequatè intrinsecā fundamento, sive huic superaddita, sive cum ipso adaequatè identificata.

Ex his infero omnem relationem, partim esse intrinsecam, partim extrinsecam fundamento, relatio enim, ut constat ex doctrina tradita, dicit fundatum, & terminum, & ita ratione fundamentum, quod dicit, ipsi fundamento intrinsecā est, nihil enim magis intrinsecū entitati, quam illius propria entitas; ratione vero termini fundatum est extrinsecā, quia terminus semper distinguatur à fundamento, & illi est extrinsecus. Fundandi ratio aliquando fundamento extrinsecā est, sicut actio generativa principiū generanti, quod est fundamentum relationis paternitatis, aliquando est intrinsecā, sicut in relatione identitatis ratio fundandi non distinguitur ab ipso fundamento relationis.

25 Infero secundū in creatis rationē Patris prædicamentaliū relati distingui inadaequatè à ratione generantī, quia Petrus formaliter ut generans constituitur formaliter adaequatè per generationem, quæ respicit terminum genitū, & ratione illius eundem terminum respicit hoc concretum generans præcisē ut terminum, non ut pertinetem formaliter aliquo modo ad intrinsecū constitutiū huius cōcreti generans, Pater vero, ut pater prædicamentaliū relatus, non solum dicit actionem generatiū, sed etiam terminum genitū formaliter, ut constitutum huius cōcreti Pater, respectu cuius terminus genitus dicit esse realiter constitutum huius concreti Pater, & concipi ut terminum paternitatis, per quem formaliter concretum constituitur. Hæc dixerim in creatis, in diuinis autem alteris se habent, quia Pater æternus formaliter constituitur Pater per generationem actiū distincū à termino genito, quia in Patre æterno ratio paternitatis est qualis transcendentalis adaequatè identificata cum fundamento, & ut fert communis sententia ipsa paternitas formaliter ut talis est constitutiuū formaliter personæ generantī, & cum dicimus Pater æternus generat, illud generat constitutuē intelligitur, quia formaliter per generationem constituitur in ratione Patris, & in ratione primæ personæ, cum vero dicimus in creatis Pater generat, illud generat intelligitur elicite, quia generatio non constituit principium generans in ratione suppositi, sed illud supponit, & ab illo tanquam à supposito procedit generatio, & non tamquam à Patre, quia potius per actionem elicitat à supposito, quod prius illa supponit, & per terminum illius actionis constituitur suppositum creatum Pater formaliter. Addit Arriag. disp. 12. Logica, sect. 9. n. 42. probabile esse in Patre æterno dari duplicitē relationem, quandam transcendentalē adaequatē identificatam cum generatione actiū, per quam constituitur formaliter; & aliam prædicamentaliū partim intrinsecam, & partim extrinsecam desumptam ab ipso Patre generante, & relato transcendentaliter, & à termino genito.

27 Infero tertius, per eandem relationem referri relatiū prædicamentaliū, qua mutuō referuntur, v.g. duo similia, quia relatio cuiusvis dicit vtrumque extreūm, & nihil aliud alicui inherens; ergo nulla est entitas ratione cuius distinguitur relatio, quam dicit hoc album ab illud album à relatione, quam dicit illud album ad istud. Similiter paternitas dicit substantiam, quæ generat, substantiam, quæ est genita, & generationem procedentem ab una substantia, & ad aliam terminatam, sed hoc, & nihil aliud dicit filatio: ergo in nihilo different paternitas, & filatio: ergo per eandem relationem, per quam constituitur Pater substantia, quæ generat, constituitur filius substantia, quæ est genita. In modo tamen significandi valde distinguntur relationes, quibus distinguitur extreūm inter se referuntur, relatio enim, qua refertur Petrus ad Ioānem, dicit entitatem Petri in recto, & in obliqui entitatem Ioannis, relatio vero, qua refertur Ioānnes ad Perrum, dicit Ioānne in recto, & Petrum in obliquo, & ita ex modo significandi distinguntur illa, quæ in re sunt idem, in re enim idem est hoc album esse simile illi albo, & illud esse simile huic, in modo autem significandi distinguntur. Eadem ratione in re idem est Petrum esse Patrem Ioannis, & Ioānem esse filium Petri, licet in modo significandi distinguantur.

Obiter etiam nota rationem, propter quam eadem numeri relatio aliquando constituit extreūm relata relatione, & quiparantia, aliquando relatione disquiparantia, quo-

ties enim ratio fundandi eodem modo a facit verum; extremū, haec non solum eadem relatione physice, sed relatione eiusdem rationis formaliter attingit extreūm, sicut in relatione similitudinis inter duo alba, cùm vero ratio fundandi diverso modo affect extreūm, vt cōtingit in Pate, & filio, quos diversimodo recipit ratio fundandi, quæ est physice, vnum ut principiū, alterum ut terminū, extreūm, eti physice eadem relatione referuntur, & vnum extreūm ex eiudem physice relationis constitutus. Pater, & alter Filius, sicuti per eamē physicam cauſalitatem constitutus principiū actiū agens, & passiū passum, & terminū productus & receptus.

S. IV.
Argumenta soluta.

Primò obiicitur, secundū in creatis rationē Patris prædicamentaliū relati distingui inadaequatè à ratione generantī, quia Petrus formaliter ut generans constituitur formaliter adaequatè per generationem, quæ respicit terminum genitū, & ratione illius eundem terminum respicit hoc concretum generans præcisē ut terminum, non ut pertinetem formaliter aliquo modo ad intrinsecū constitutiuū huius cōcreti generans, Pater vero, ut pater prædicamentaliū relatus, non solum dicit actionem generatiū, sed etiam terminum genitū formaliter, ut constitutum huius cōcreti Pater, respectu cuius terminus genitus dicit esse realiter constitutum huius concreti Pater, & concipi ut terminum paternitatis, per quem formaliter concretum constituitur. Hæc dixerim in creatis, in diuinis autem alteris se habent, quia Pater æternus formaliter constituitur Pater per generationem actiū distincū à termino genito, quia in Patre æterno ratio paternitatis est qualis transcendentalis adaequatè identificata cum fundamento, & ut fert communis sententia ipsa paternitas formaliter ut talis est constitutiuū formaliter personæ generantī, & cum dicimus Pater æternus generat, illud generat constitutuē intelligitur, quia formaliter per generationem constituitur in ratione Patris, & in ratione primæ personæ, cum vero dicimus in creatis Pater generat, illud generat intelligitur elicite, quia generatio non constituit principium generans in ratione suppositi, sed illud supponit, & ab illo tanquam à supposito procedit generatio, & non tamquam à Patre, quia potius per actionem elicitat à supposito, quod prius illa supponit, & per terminum illius actionis constituitur suppositum creatum Pater formaliter. Addit Arriag. disp. 12. Logica, sect. 9. n. 42. probabile esse in Patre æterno dari duplicitē relationem, quandam transcendentalē adaequatē identificatam cum generatione actiū, per quam constituitur formaliter; & aliam prædicamentaliū partim intrinsecam, & partim extrinsecam desumptam ab ipso Patre generante, & relato transcendentaliter, & à termino genito.

In statu Noster Albertinus in prædic. ad aliquid quest. 30 conclus. i. Si relatio nihil dicit præter fundatum, & terminum, sequitur nihil esse respectivum in hoc prædicamento, quia fundatum ex se, album v.g. antequam adueniat terminus, absolutum est, terminus adueniens, aliud videlicet album, eiusdem rationis est cum fundamento præexistente: ergo similiter est absolutum: ergo si nulla alia assurgit entitas aliquo modo distincta à fundamento, & termino, nihil datur in relatione similitudinis præter duas entitates omnino absolutas: ergo nihil respectuum invenitur in hoc prædicamento, & quod verè sit ad aliquid. Respondeo verum esse in relatione prædicamentaliū nihil reperi, quod realiter, & intrinsecè sit relatio, & respectuum prædicamentaliū secundū se, sed ad summum transcendentaliter, sed tantu dicere aggregatiū quodam entitatū absolutarum, quod reale est, & quatenus per modum vniū significatur, concipiatur à nobis vi respectū, & ideo dicimus relationes prædicamentales esse reales, licet realiter non dentur eodem modo, quo concipiuntur, per modum vniū respectus inter vtrumque terminum.

Obiectio secundū, Sequi ex hac doctrina relationem non esse vnum per se, sed vnu per accidens, & ita non posse speciale prædicamentum constitutre. Resp. relationem

esse

esse unum per accidens unitate physica, non tamen unitate Logica, quia eti physice relatio plures entitatis importet, logicè haec omnes entitatis considerantur per modum unitus simplicis entitatis, & hac ratione consideratæ possunt constitutæ prædicamentum distinctum à reliquis ad quæ pertinent entitatis, ex quibus relatio consurgit. Initib[us] simili unitatem posse considerari in pluribus aliis aggregatis, in musica, vel exercitu, quæ ratione talis unitatis possent alia prædicamenta constitutæ. Resp. non esse tantu fundamētum, quantu est in aggregato, cui tribuitur relationis unitas, in aliis aggregatis, ut unitas logica illis concedatur, ratione cuius specialia instituant prædicamenta, quia in relatione plures iudicant reperi unitatem quādam physicam, quod eti verum non sit in mea sententia, arguit maximum fundamētum ad unitatem logicam concipiendam. Addo omnes unitates, quas in aliis aggregatis possimus considerare ad relationem reduci, unitas enim exercitus consistit in certa approximatione, & distantia, & ordine rerum, ex quibus exercitus componitur. Similiter unitas musicalis consistit in quadam consonantia, & proportione vocum, quæ omnia ad relationem reducuntur, vel formaliter consistunt in relatione æquivalentiæ, & inæqualitatis, similitudinis, & dissimilitudinis, approximationis, & distantiae. Ultimò dico idem argumentum fieri posse contra prædicamentum habere, quod consistit in quadam rerum aggregato, quarum extrinseca, seu logica unitate voluit Aristoteles speciale prædicamentum construi, non metaphysicæ aliqua ratione ductus, sed prudenti quadam conuenientiæ, quæ mensuram habet nimis latam, iuxta quam plura, vel pauciora potuerunt ab Aristotele assignari, ut sape mouui.

32 Obiiciens tertio: Relatio dicit fundamētum, & terminum, & rationem fundandi: ergo deficiente quolibet horum deficit relatio: ergo transfacto primo instanti generationis non manet relatio, siquidem non manet ratio fundandi illam, cum qua inadæquate identificatur. Idem argumentum fieri potest, etiam admissetur relatio superaddita, quia relatio durat toto tempore, quo durat substantia genita, & substantia generans. ergo durat relatio sine ratione fundandi, à qua necessariè dependere debet. Resp. in primo instanti generationis paternitatem physicæ, & realiter existere secundum se totam, in reliquis autem isto transfacto paternitatem esse denominationem quamdam moraliter existentem, ex vi cuius substantia, quæ genuit dicitur pater, sicuti dicitur peccator homo, qui peccauit transfacta iam actione peccaminosâ, & dicitur fur, qui furus est etiam transfacto furto, præcipue cùm loco actionis generatiæ. Deus alia substituat, quæ terminū generi conferat, & quæ vices gerat generationis iā transfactæ, loco cuius subrogatur. Laxius etiā transfacta substantia, quæ genuit solem substantiam genitam dicere esse filium. Sic Petrum appellamus filium Ioannis iā emortui, & econtra solem vocare Franciscum, Patrem Ioannis, qui non est, sed fuit sed loquientes he non sunt Philosophici, homo enim, qui non est simpliciter, non potest esse talis, neque Pater, aut Filius dici, vbi autem non est filius, non est cuius sit pater, & ita, neque pater potest esse, aut è contra.

PUNCTVM V.

An relatio terminetur ad absolutum, vel ad respectuum.

IN nostra sententia, quæ relationes prædicamentales constitutæ in aggregato entitatum, quæ in se sunt absolutæ, qualiter terminus euolutis locum non habet, quia cum in re nihil detur intrinsecè respectuum, neque ex parte obiecti cogniti detur aliqua formalitas, quæ in se intrinsecè sit respectus, non potest secundum hanc sententiam dari terminus respectus, qui non est. Secundo relatio in hac sententia formaliter inuoluit, id quod fundamētum, & quod relationis dicimus esse terminum: ergo nihil habet ad quod referatur, si terminus, qui se tener ex parte constituti relationis ad se ipsum referendus non est. Sit ergo ratus secundum nostram sententiam propriæ non dari terminum, neque terminationem relationis, quæ non constitutimus in respectu aliquo adæquatè distinto à termino respiciendo. Ex modo nostro concipiendi, quo per modum respectus apprehendimus aggregatum rerum absolutum

terminum apprehendimus actu terminantem non ut respectuum, sed ut absolutum, quia ex parte termini relationis quam dicit hoc album ad illud, non apprehendimus utrumque album, sed illud cui dicimus hoc esse simile, sicuti ex parte fundamenti nudam entitatem absolutam apprehendimus, cui relationem superuenire concipiimus. In sententia aliorum, qui relationes superadditas concedunt, quid alii sententia, & quid sentendum sit meum explicare non erat, cui sat est iuxta propria principia propriamque sententiam rem componere, verum tam ad pleniorum huius rei notitiam rem breuiter tractabo.

Mens fuit Cajetani I.p.q.13.a.7. omne relativum, etiam non mutuum ad relativum terminari, cumque in non mutuis, ex parte termini nullam relationem inueniat, ratione cuius terminus aliis extremitati excipiat, afferit ipsam relationem tenentem se ex parte fundamenti, & que in se terminatur, esse rationem tenentem se ex parte termini, ratione cuius eadem relatio terminatur. Sententiam hanc faciliter negatio ferè omnes reiciunt, quia nihil potest ad se ipsum referri, neque esse rationem terminandi se ipsum ergo relatio tenens se ex parte fundamenti non potest se ipsum respicere, ut tenentem se ex parte termini, neq; esse rationem se ipsam terminandi. Secundò: Fundamentū, & terminus supponuntur ad relationē, & ex illis consurgit in opinione, in qua procedit quæstio: ergo relatio non se tenet ex parte termini, alias eadem ad se ipsam supponeretur, & esset se ipsa prior, quia in illo priori, in quo terminus præcedit relationem intelligeretur ipsa relatio, quæ est posterior termino: ergo relatio esset ipsa prior & posterior.

Affirunt aliqui terminum formalem relationis non mutuæ esse relationem rationis tenentem se ex parte termini qui relationem non fundat. Subsistere nequit hic dicendi modus, quia relatio realis non mutua independenter à fictione nostra habet suū esse: ergo independenter à fictione nostra suū terminum respicit: ergo etiamsi nulla intercedat fictio terminatur, & est id, per quod terminatur: ergo non terminatur per ens rationis tenens se ex parte termini realis materialis, cum ens rationis, fictione seclusa existere nequeat.

P. Fonsec.lib.5. Metaph. c.15. q.5. sect.4. nonnihil præcedentem sententiam attemperauit, & docuit terminum relationis non mutuæ esse relationem rationis, non secundum existentiam actualē obiecti, que tunc est quando ab intellectu concipiatur, sed secundum conuenientiam, eo modo, quo homo est animal rationale, etiam si non existat. Sententia hanc solidè impugnat N. Soar. sect.17.n.ii. Quia quod hoc modo alicui conuenit, non conuenit actu, sed tantum in potentia, cum enim de homine non existente dicimus esse animal, illud esse non est actuale physicum; sed tantum obiectuum, & possibile, importans necessariā connexionem prædicati cum subiecto, quæ connexionem tantum dicit hominem non posse non esse animal, ex suppositione quod existat, seu futurum esse animal si existat. Rursus modus ille conuenienti per connexionem necessariam repertus nequit inter prædicta accidentalia, sed tantum inter essentialia identificata cum physica rei entitate, quam existere repugnat sine prædicatis, que hanc illi ratione conuenient. Sed ut benè arguit Soar. ex ipso Fonsec. relatio rationis accidentaliter conuenit Deo, & cuicunque termino, qui relatione non mutua tangit: ergo relatio rationis non potest tali termino prædicta ratione conuenire.

Nostrus Albert, suprà q.9.n.6. alter Fonseca sententiam interpretatur, quam ipse amplectitur. Afferit mentem huius Doctoris esse terminum in se absolutum terminare relationem immediatè quatenus capax est fundandi relationem rationis à nostro intellectu fictam, cui fundamētum tribuit ad talem relationem fingendam. Hunc dicendi modum non ex Fosece, sed ex aliorum mente refert Soar. suprà n.o, quem sic refellit. Entitas, ut proximè potens fundare relationem, & ut præbens fundamentum intellectu, ut illam fingat, antequam illi contingat relatio, adhuc est omnino absoluta: ergo terminum tangi relatione reali quatenus immediatè potest fundare relationem rationis est illam terminare ut in se est absolutus, & non ut respectuum. Concludetur ex his relationes non mutuas necessariò referri ad absolutum, quod nihil respectuum reperitur ex parte termini, quod possit relatione tangi, quod possit esse formalis ratio illam terminandi.

Venio iam ad relations mutuas, in quibus Thomista, Ee 4 qui

332 METAPHYS. Controu. IX. De quarto membro diuid. &c.

qui defendunt relations non mutuas terminari ad respectuum, idem potiori ratione affirmant de mutuis relationibus. His addit Ferrar. Nimpf. Hispal. apud P. Soar. supra sect. 16. n. 4. qui affirmant relations mutuas ad respectuum terminari, etiam si non mutuæ ad absolutum terminentur. His consentit Rub. c. 7. ad aliquid q. 7. n. 6. 4. Arriag. supra sect. 11. n. 58. affirmit relationem similitudinis huius albi ad respectuum, quia non tantum refert parietem, ut similem quia vna similitudo alij similis est. De hoc non contendit cum Arriagâ, quia non ad rem, certum enim est relationem referri ad respectuum, quatenus relatio comparatur cum alia relatione, quæstio est an subiectum media hac relatione respectuum respiciat, an absolutum, seu an hac relatio præcise, ut hoc album alteri albo simile constitutus, debet attingere terminum respectuum independenter hoc, quod ipsa similitus constitutus.

7 Scotus cum suis Capr. ac Soncin. apud Soar. supra n. 5. assertur omnes relations prædicamentales, etiam mutuas referri ad absolutum. Consentient Soar. ibid. n. 14. & Hurt. disp. 15. Metaph. sect. 7. Vall. in prædic. ad aliquid, q. 11. c. 9. quibus subscrivo: verutamen, antequam sententiam hanc probem, placet subiectum quandam opinionem nostri Albertini expondere.

8 Docuit Albertinus in Prædic. ad aliquid, quæst. 8. relationem posse tripliciter considerari. Primo, ut est alius effectus, qui producitur à sua causa, & vt sic, dicit relationem transcendentalē ad suam causam, sicut reliqui. Secundo ait Albertinus posse considerari, ut est ratio, quæ refertur fundamentum absolutum, & specificatiū relatiū ad suum terminum, v. g. quatenus paternitas refert generantem ut generantem formaliter ad esse genitum, in quo casu generans, quanvis sit affectus paternitate non tam refert formaliter ut Pater, sed ut generans, stat autem sub paternitate specificatiū, sicut vno vni materiali cum forma, quatenus materia stat sub vniōne specificatiū, non autem reduplicatiū, quia materia est, que vt potentia facit vnum per se cum forma, & non vt vno, non autem faceret vnum per se nisi esset vniā. Tertiū potest concipi relationis paternitatis, quatenus refert generans, ut ut patrem, formaliter, & reduplicatiū, in quo calo generans potius se habet quasi materialiter. Concludit ex his relationem consideratam primo, & secundo modo referri ad absolutum, & tertio modo consideratam ad respectuum referri. Ne subtili sententie propriis verbis quidquam detraherem, illam authoris verbis retuli.

9 Mittere relationem primo modo consideratam, quia sub illo respectu ad hanc questionem non spectat, & sub illa consideratione ut bene docet Albertinus eadem est ratio de illa, ac de quocumque alio effectu. Secundum, & tertium modum in relatione præcindere mihi difficile est. Afferit Albertinus secundo modo relationem esse rationem referendi fundamentum absolutum, & specificatiū relatiū ad suum terminum, in quo casu refert formaliter generans, ut generans, & non ut patrem ad esse genitum, licet stet sub paternitate specificatiū. Rem examino: Relatio hoc secundo modo ideo potest dici refere fundamentum formaliter, ut patrem, quia non illud afficit, ut præsupponit patrem, ita ut cadat ipsa supra fundamentum constitutum in esse patris. In quo sensu nunquam paternitas refert patrem, ut patré: quia nunquam cadit supra subiectum constitutum in esse patris, vel dicitur non refere fundamentum ut patrem, sed ut generans, quia non solum non supponit constitutum in esse patris, sed neque fundamentum, ut affectum relatione hoc secundo modo intelligitur in esse patris formaliter constitutum, & hoc implicat, quia paternitas eo ipso, quod fundamentum afficit, & illud refert, illud constituit in esse patris, & vt tali ratione relatum est formaliter pater ab illo alio respectu superaddito, non enim potest paternitas non constitutere patrem subiectum quod afficit, neque potest illud generans constituere, sed illud, quod inuenit generans, & cui ut generanti accidit constituit formaliter patrem, & illud ut patrem formaliter refert, non præsupponit, sed constitutiū, quia idem est formaliter paternitatem refere subiectum, quod supponit generans ad substantiam genitam, ac illud formaliter patrem constitutere.

10 Ex hoc infero præcindi non posse duplē illum modum posteriore assignatum ab Albertino, quo afferit relationem refere suum effectum, quia quod ait de tertio modo paternitatem referre generantem, ut patrem for-

maliter reduplicatiū in quo casu generas potius se habeas quasi materialiter, semper conueni paternitati, quare resit necessariū fundumentum, quod pro materiali supponit generans, ut constitutum ex vi illius formaliter in esse patris, quia paternitas semper in esse patris constituit, & non in esse generantis, alias paternitas efficit generatio, neque in alio sensu dici potest paternitatem refere fundumentum, ut patrem formaliter reduplicatiū, quia paternitas nunquam supponit fundumentum, ut patrem formaliter, alias paternitas, paternitati accideret, & ante illam patrem formaliter intelligeretur; sed illud tantum supponit ut generans, & constituit per se ipsam formaliter, & reduplicatiū ut patrem. Exemplum, quod adducit Albertinus de vniōne, non suam doctrinam, sed meam impugnationem fuit, vno enim nunquam supponit materiali formaliter vnitam, & semper illam formaliter ut vnitam constituit, & non habet aliud modum recipiendi materiali, neque illud ad formam ordinandi: ergo paternitas nunquam supponit fundumentum ut patrem, sed semper illud formaliter ut patrem constituit, & non habet aliud modum recipiendi subiectum, neque illud ordinandi ad terminum.

11 Sto sententia, que afferit relationem omnem, etiam mutuam, terminari ad absolutum, cuius rationem à priori doctè reddit Soar. supra sect. 19. num. 18. Id quod in uno principio est ratio fundandi propriam relationem, efficiatio eandem in altero terminandū. Sed principium propriei relationis illam fundat secundum esse absolutum: ergo terminus illam terminat secundum esse absolutum. Probatum maior. Ratio fundandi est illa, per quam redditur ratio cur hoc fundamentū referatur ad illū terminum, & ratio terminandi est illa, per quam redditur ratio cur terminus terminet hāc relationem repeat illius termini, sed eadem ratio redditur propter quam vnum extremum referatur ad alterum, & propter quam alterum terminet eamdem relationem: ergo ratio propter quam vnum extreum fundat relationem, & est eadem cum illa, propter quam extremum alterum eamdem terminet. Minor probatur: inquirenti cur hic partes referatur ad illum relatione similitudinis, dicimus, quia est albus: & inquit ei pars, ille terminet relationē huius, nō respōdemus, quia in se relationē habet, seu quia hic habet relationem ad illum, sed quia ille in se est albus: ergo eadem ratio redditur ex parte vtriusque extremi, propter quam hoc relationem habeat, & alterum terminet, eamdem: ergo in re eis eadem ratio fundandi, & ratio terminandi: sed ratio fundandi est absoluta: ergo & ratio terminandi est absoluta est. Ide continet in relationibus secundi generis, in quibus si regemus cur Petrus fundet relationem paternitatis ad Ioannem, dicimus, quia Petrus Ioannem genuit, & si inquiramus cur Ioannes terminet relationem paternitatis in Petro, dicimus, quia Ioannes fuit à Petro genitus: ergo eadem ratio, quæ in uno est ratio fundandi, in altero est ratio terminandi.

12 Secundū probatur eadem conclusio. Relatio sine finali natura, & vnum relatiū non est prius aīo, ut docuit Aristot. ergo relationes, ex vi quarum confituntur mutua relatiū non habent ordinem prioris, & posterioris: si enim relationes tales ordinem habent, eundem seruat relata per illas constituta formaliter ut relata: ergo vna relatio non consurgit ex alia: ergo vna relatio non se habet per modum termini formalis respectu alterius, quia relatio necessariū consurgit ex fundamento, & termino. Confirmatur: Omnis relatio supponit terminum formale quæ respicit: ergo si paternitas respicit ut terminum formalē filiationem, paternitas supponit filiationem, & est illa posterior, & filatio prior. Rursum filatio supponeret paternitatem, & paternitas esset prior filiatione & filatio posterior: ergo paternitas esset prior, & posterior respectu filiationis, & filatio prior & posterior respectu paternitatis.

13 Tertiū in relatiū non mutuū terminus absolutus est capax terminandi relationem: ergo in mutuū non requiritur ex parte termini relatio ad terminandam relationem alius extremi. Communis solutio est dilatarem esse ratio nem in relatiū mutuū, & non mutuū, quia in his nulla invenitur relatio ex parte termini, ex vi cuius possit terminare, in aliis verò, cum vtrumque sit relatum, vtrumque potest ratione propriā relationis, relationem aliam terminare. Si argumentum attenēt inspiciat modū me propositū cōstatib[us] hac solutione illi satisfieri nō posse. Quia nō immediatē intēdo probare ex eo quod nō derit relatio ex parte termini relationis nō mutuū nō posse dari

ex parte extremi relationis mutuæ, sed tantum infero: terminus non relatus valet terminare relationem non mutuam: ergo etiam terminus relationis mutuæ non mutuò referretur, posset eamdem relationem terminare: ergo non requiritur relatio ex parte extremi mutuò relata ad terminandam relationem: ergo hæc non se tenet ex parte termini: quod enim non requiritur superfluum est ad terminandum, & independenter ab illo sit relationis terminatio.

14. Obiicies primò, ex Cajetano: Paternitas Ioannis non terminatur ad Petrum, vt filius est formaliter, sed ut est genitus: ergo prius natura est Ioannis pater, quam habeat filium, quod nemo non ridebit. Consequentia probatur: Petrus prius natura est homo, & est genitus, quam sit filius: ergo Ioannes prius natura est pater, quam Petrus sit filius. Respondeo negando quod in primo antecedens sumitur, & hanc ultimam consequentiam, quæ fiebat in illius confirmationem. Paternitas enim Ioannis relata ad Petrum ut genitum, est posterior Petro ut genito, & Petrus ut genitus est prior paternitate Ioannis à quo genitus est. Si tamen comparetur Ioannes vt pater cum Petro, vt filio, seu paternitas Ioannis cum filiatione Petri, nulla inuenitur prioritas, aut posterioritas inter hæc extrema, quia ex eisdem principiis, & fundamentis oritur paternitas Ioannis, & filiatione Petri absque vila dependentia paternitatis à filiatione, seu filiationis à paternitate. Ex hac doctrina solutum manet aliud argumentum, quod pro opposita sententia peti solet ex simulata relatiōrum, quorum unum non est prius altero, quæ optimè componitur si respectuū terminetur ad absolutum, & compōti non possint, si ad respectuū terminaretur, vt pro nostra sententia suprà arguēbam.

15. Secundò obiicies ex P. Rub. n. 65. Oppositiō relatiā inueniuntur inter relatiā formaliter vt relatiā sunt: ergo mutua relatiō includit essentialiter mutuā oppositionem relatiū: sed mutua oppositiō relatiā essentialiter includit vtramque rationem referendi, & terminandi: ergo vtrūque officium exercent relatiā per relationes, & non per fundamenta absoluta. Resp. distingendo primum antecedens: quodlibet relatiū formaliter vt relatiū opponitur cum alio secundū id, quod dicit absolutum tanquam rationem terminandi, & fundandi propriam relationē concedo: Quodlibet relatiū opponitur cum alio formaliter vt relatiū subdistinguo: opponitur immediate cum illo, vt relatiū, quia opponitur cum fundamento, ex quo oriuntur relatiō, concedo: quia immediatè opponitur cum relationē termini formaliter sumpta in se ipsa, nego. Deinde distinguo consequens: ergo mutua relatiō includit essentialiter mutuā oppositionem, includit oppositionē vtrūque extremiti ad aliud modo explicato in antecedentis distinctione, concedo: includit oppositionem vtrūque extremiti ad alterum immediatē formaliter vt relatiū, nego. Postea in minori illa, sed mutua oppositiō includit vtramque rationem referendi, & terminandi, distinguedo et dictio terminandi; terminandi secundū esse absolutum, concedo: secundū esse respectū, nego: & ultimò neganda est ultima consequentia, quia infertur: ergo vtrūque officium exercent relatiā per relationes, & non per fundamenta.

16. Instat P. Rub. relations essentialiter sunt rationes referendi: ergo mutuae relations mutuò se respiciunt: ergo mutuò se terminant. Concedo primum antecedens, & nego priorem, & posteriorem consequentiam, quia relations non dicuntur mutuæ, quia mutuo respiciantur, neque quia hæc aliam respiciat, sed quia inueniuntur in utroque extremitate, & quid extrinsecum est cuilibet relationi esse mutuum, quia illi est extrinsecum dari in termino relationis aliam, quæ huius fundamentum respiciat.

17. Arguitur rursus: Relations diuinae referuntur ad respectum, & termino, relations creare ad respectū etiam referuntur. Nego consequentiam, & disparitatem reddo. Relations diuinae non distinguuntur realiter à fundamento, relato, potius pater, & filius, qui referuntur formaliter constitutū, ut ipsas relations, in creatis autem relatio est superaddita fundamento, & filius creatus, qui producitur, non producitur à substantia generante formaliter vt filius est, sed posteaquam est produktus à suo principio, resultat relatio superueniens genito iam in esse genito constituto. Pater autem aeternus producit Verbum formaliter vt filius, cui Verbo non accedit relatio filiationis postquam est genitum, sed potius per ipsam generationem passuam constituta.

tuitur in esse filij, & non est prius esse genitum, quam esse filium aliqua prioritate reali originis, imo in multorum sententiā adhuc formaliter per intellectum distinguī non possunt in Verbo passuā generatio, & filiatio eiusdem Verbi.

18

Ultimò obiicitur Arist. c. 7. de relatione vbi assert, quod si à seruo auferantur omnia alia, relatio autem quod seruus fit, ad illum domini relationem esse terminandam, & hanc relationem non posse subsistere, etiā reliqua omnia remaneant, si à seruo auferatur hoc, quod est esse seruū. Ex quo inferunt authores opposita sententia totam rationem terminandam relationem quam dicit dominus ad seruum esse seruitum. Resp. hoc non inferri ex Aristotelis doctrina, quia cum dixit relatio in seruo hoc, quod est esse seruū, reliquis omnibus circumscripsit ad illum: esse relationē terminandam, non dixit relinquendam esse solam seruitum, sed seruum in concreto, quod dicit seruitum, & subiectum absolutum talis seruitus, quod sufficiens est ad relationem terminandam, dicit autem Aristoteles seruum esse relinquendam, quod dicit subiectum, & seruitum, etiam hæc non terminet relationem domini, quia illum infert eo modo, quo unum relatiū infertur ex alio, & valet consequentia, est dominus: ergo est seruū, & è contra. Similiter cùm dixit reliquis omnibus circumscripsit ex eo, quod maneat hoc, quod est esse seruum, manere terminum relationis, non dixit solam seruitum esse permāsuram, sed seruitum, & subiectum, hoc vt terminum relationis, illam tanquam quid, ex quo hæc infertur.

PUNCTVM VI.

Nonnulla expediuntur de relatione.

Primò inquiri potest quod sunt species relationis; videtur enim in nostra sententia tot esse quod sunt res, quia si relatio identitatis, nihil aliud est prater extrema, relatio identitatis inter duos homines erit diuersa in specie à relatione identitatis inter duos equos, & relatio diuersitatis inter hominem, & leonem erit specie diuersa à relatione diuersitatis inter equum, & canem. Respondeo absque vilo inconvenienti posse totum hoc admitti, nihilominus distinctione esse vtendum, si enim sermo sit de relationibus materialiter sumptis recte probat ratio facta; si verò de specie logica, predicit relationes specie non differentes, quia etiā sint res materialiter differentes considerantur omnes sub eadem ratione, vt patet in numero, qui non distinguuntur ab unitatis, neque hæc ab entitatis, & ramen eiusdem speciei est quaternarius numerus hominum, & numerus quaternarius equorum.

Secundo inquiritur, an tertium genus relationis ab Aristotle signatum pertinet ad hoc prædicamentum. Resp. negatiū, quia scientia, & alia relativa, quae ad hoc genus spectant per se ipsa referuntur, ac proinde relatio est illis intrinseca, & cum ipsis fundamentis identificata, quod proprium est relationis transcendentalis distincte à prædicamentali. Neque potest dici ex scientia, & obiecto resultare aliam relationem prædicamentalem, quia nullum est fundamentum, quod moveat ad tales relationes admittendam, & quia scientia non exigit obiecti existentiam, sed potest circa illud tendere vt existens etiam sit purè possibile, vel chimaricū, ex obiecto autem non existente, & actu scientia nulla potest prædicamentalis relatio affurgere. Posset dici relationem hanc consurregere ex scientia, & obiecto, quando hoc est existens, fatus quando non est existens, sed hoc fundamento caret, quia nihil appetit in scientia, ratione cuius possit continere relationem cum obiecto quando est existens, quam non constituit cum illo non existente, cum ipsa ex se non illud exigat existens, & eodem modo se habeat respectu illius existens, & non existens.

Tertiò inquiritur, quid sibi velit illud axioma Ad relationem non datur per se motus. Respondeo in nostra sententia apertam habere explicationem, quia cùm dicamus relationem non esse aliquid distinctum à fundamento, & termino, nulla est ratio peculiaris, perquā ipsa producatur; ac proinde non datur motus ad illum, quia omnis motus includit intrinsecè actionem. In opinione, quæ relations superadditas admittit, solet explicari de motu sensibili, qui per sensus percipi possit qualis est motus progressivus, motus alterationis secundū primas qualitates, &

motus

motus accretionis quantitativa. Posset etiam dici non dari per se in omni ad relationem, quia est relatio realiter producatur, non primari. & per se intenditur à natura: Pater enim, qui producit filium non intendit prouidere paternitatem, aut filiationem, sed substantiam genitam, quā producta refusat relatio paternitatis in substantia generante, & filiationis in substantia genita.

4 Quartū inquiritur, an relationes suscipiant magis & minus. Respondeo: relationes identitatis, & diuersitatis, & qualitatis, & omnes relationes secundi generis non suscipient magis, & minus, quia esse eiusdem speciei, vel diuersae, esse aequalē, & esse partem huius, & filium illius in indiuisibili constitunt. De relatione inaequalitatis mihi certum est posse suscipere magis & minus, quia magis inaequalis est palmus vlnæ, quam semivlnæ: in aequalitas enim constitut in excessu secundum extencionem, & maior est excessus vlnæ, quam semivlnæ respectu palmi. De relatione similitudinis poterat esse nonnulla difficultas, nihilominus facilē potest tota componi. Qui tantum censem effe similia illa, quæ eodem indiuisibili gradu qualitatis gaudent verbi gratia, duo alba ut quatuor, vel duo nigra ut tria, tenentur dicere similitudinem, non suscipere magis & minus, eadem enim ratione de similitudine, ac de aequalitate philosophari tenentur. Diffimilitudo, quæ huic opponitur magis, & minus, sicut in hunc sensum, magis enim diffimile est album vt duo, albo vt octo, quam albo vt quatuor. Qui ad similitudinem tantum requirunt conuenientiam qualitatis secundum speciem, possunt dicere maiorem, vel minorem conuenientiam in gradu, ad similitudinem non spectare, sed tantum dicere, aequalitatem in qualitate, vel possunt dicere augeri similiudinem, quo magis accedunt ad eandem intensiōnem qualitatis, & hic est modus vulgaris loquendi, quo magis similia vocamus duo alba ut sex, quam album vt duo, & album vt sex. Iuxta hunc dicendi modum diffimilitudo magis, & minus non recipit, quia tantum reperitur inter extrema, quæ habent qualitates specie distinctas.

5 Ultimò inquiritur, an possit dari conceptus communis omnibus relationibus. Respondeo affirmatiuè, quod probo ex huius praedicamenti constitutione, & definitione relationis, & diuersitate specierum, quæ in ipsis relationibus reperitur. Ratio dubitandi, quæ in oppositum adducitur, hoc est. Relatua definitur cuius esse est aliud: ergo ex parte relatiū intelliguntur omnia relatua: ergo ut terminentur ad aliud, debent tantum terminari ad ea, quæ relatua non sunt, si enim terminentur ad relatua non erit terminatio ad aliud, sed ad idem. Multa communiter congerunt authores, vt huic argumento satisfaciant, à quibus abstineo, quia doctrina nihil, & fastidij plurimum affert. Respondeo breuiter ly ad aliud intelligendum esse per distributionem accommodam, non enim omnia relatua collectiū sumpta terminanda sunt ad aliud adaequare ab illis distinctiū collectiū sumptis; sed omnia distributiū sumpta ad aliud distinctum à quolibet illorum seorsim sumpto, seu distincto à proprio correlatiu, eodem enim modo, quo in particulari relata ad aliud terminantur, eodem modo de relatio in communī intelligendum est illud ad aliud. Neque necessum est relatuum terminari ad aliud materialiter adaequare distinctum à ratione communī relatiū, sed formaliter, quia hoc modo nunquam idem respicit se ipsum secundum eandem rationem, quapropter cum dicimus relatuum esse ad aliud, relatua mutua bis in illo complexo collocamus, semel in recto ex parte huius concreti relatuum, & iterum in obliquo ex parte extremiti ad aliud quatenus sunt termini non ipsorum secundum eandem rationem, sed quodlibet sui correlatiu. Sic causa definitur à pluribus, principium influens in aliud, in qua definitio ex parte principij in recto omnes cause constituntur, & tamen illud aliud includit causas creatas, in quas causam aliquam influere necessum est. Ultimò aduerto in nostra sententia adhuc non indigeri his solutionibus, quia cum relatio praedicamentalis in particulari non sit propria ad aliud, sed quædam collectio entitatum, relatio in communī ad aliud non erit, sed tantum dicet ratio illa communis omnes entitatum collectiones confusè cognitas, vt tamen definitionem communem relationum vtcumque teneamus opportet solutionem praedicatam tradidisse,

CONTROVERSIA X.

De quarto membro diuidente quantum dicit relationem transcendentalē.

RE LATI O transcendentalis affinis est validus relationi prædicamentali, ideo ad hunc locum explicandam remisi naturam relationis transcendentalis, de qua agere proprium est Metaphysici, estenim affectio entis vniuersalissime sumptu. Explicabo in hac Controversia naturam huius relationis, & quibus entitatibus conueniat definiam, vbi multa de connexione, & relatione causalium cum effectibus, & effectuum cum causis.

P V N C T V M P R I M U M.
Quid sit relatio transcendentalis, & quomodo differat prædicamentali.

Explícata natura relationis in communi, si modo diff. rentiam explicemus relationis transcendentalis ut distinctæ à prædicamentali, facile erit relationem transcendalem definire.

Nonnulli apud P. Soar. disp. 47. Metaph. lect. 4. existimat relationem transcendentalē à prædicamentali distin- ex eo; quod prædicamentalis perat necessariō terminum realiter existentem, & transcendentalis fieri posse in terminum purè possibilem. Differentiam efficaciter impugnat P. Soar. & cum eo Hurr. Arriag. & plerique recentiores. Actus intentionales intuitui in communī sententia, vñ extremum actio, ex vi cuius terminus producitur, in omnini sententiā non possunt existere non existente actu termino, ad quem transcendentaliter referuntur seu. causas sunt relationes transcendentalē: ergo de ratione relationis transcendentalis non est posse existere sine termino. Dices has relationes transcendentalēs non exigere terminum præcisē, quia sunt relations transcendentalēs, sed quia sunt tales relations. Contrā: eo ipso quod de relatione transcendentali in communī non exire terminum, debet hæc ratio reperiri in qualibet relatione specialiter sumpta, quia quidquid est de essentia generis, est de essentia speciei, & differentia contrahens genus, & contingens specie non potest genus destruere: ergo si de conceptu relationis transcendentalis in communī ei non exire terminum non poterit dari relatio transcendentalis, quia terminum actū existentem exigat. Sed dantur plures relations transcendentalēs, quæ possunt existere illorum terminis actu non existentibus: ergo de conceptu relationis transcendentalis in communī non est non exigere terminum realiter existentem.

Respondebis de conceptu relationis transcendentalis, quæ non exigere terminum actu existentem ex vi illius conceptus communis, sed esse indifferente ut ex vi proprie differentia illum exigit, vel non exigit: ita differentia relationis transcendentalis, & prædicamentalis, quod relationes prædicamentales repugnet præcisē ex eo, quod fit prædicamentalis existere sine termino actu existentes, & relationes transcendentalē ex hoc conceptu vniuersali relations transcendentalēs non repugnet existere sine termino existere, licet ratione peculiaris differentia possit esse relatio transcendentalis, que sine termino actu existente existere non valeat. Admitte huiusmodi esse relationem prædicamentalem, & transcendentalē, verum tamen ex hoc capite si aliud differentiam non assignemus inter relationem transcendentalē, & prædicamentalem non poterimus vtrumque relationis genus adaequatē distinguere, quia secundum doctrinam traditam valebit consequentia hæc relatio existere sine termino: ergo est transcendentalis, & non prædicamentalis, non tamen poterit inferri: hæc relatio non potest existere sine termino: ergo est prædicamentalis, quia relatio transcen-